

VII. ÉVFOLYAM
10. SZÁM
ROMA LAP
1999. OKTÓBER
ÁRA: 98 Ft

LD

HOSSZÚ ÚT

„LUNGO DROM”

P OSTAFORDULT VAL

Tisztelt Főszerkesztő!

Azzal a kéréssel fordulok Önhöz, hogy felhívjam a figyelmét egy községünkben élő tehetséges, roma költőre!

Községünk és én magam is büszkék vagyunk Attila tehetségére, de azt szeretnénk, ha csodálatos verseit, melynek témái a roma emberi sors, más emberek is megismerhetnék. Sajnos községünknek helyi lapja nincs, így nem áll módunkban verseit kiadni.

Attila fő vágya, hogy egyszer az összes verse kötetben jelenhessen meg, ehhez is kérjük az Ön segít-

ségét. Ha elnyerte a tetszését a két vers, kérem segítsen, hogy ez a tehetség ne kallódjon el.

Nagybörzsöny, október

Köszönettel:

Pálvölgyi Rita
a Művelődési Ház vezetője

Németh Attila:
Kisfiú

Mi maradt belőlem?
Csont, bőr, rongyos madárijesztő.
Kiszáradt akácfa karó,
Poros utcákon lödörgő kisfiú.

Anyámnak

Rőzsét hoz a tűzre,
Pattogó, csattogó lángos
fényesre.

Öregasszony, tán a faluban a
legöregebb.

Melegszik, olvadozik,
És mesél, meséli
Kínos öreg történeteit.

Rőzsét hoz a tűzre,
csattogó, pattogó lángos fényesre.

Ruhája rongy, cipője posztó,
Haja szalma, olyan távoli,
indiai forma.

Markában bot, megy az úton
Lejtőn, porban, sárban.

Rőzsét hoz a tűzre,
Pattogó, csattogó
Lángos fényesre.
És meséli, meséli
Kínos, öreg történeteit.

Fotó: Takács Pál

ROMA LAP

Megjelenik havonta
a „Magyarországi
Nemzeti és Etnikai
Kisebbségekért”
Közalapítvány
támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési
Központ” Alapítvány
5000 Szolnok, Aranka utca 3.
Telefon/Fax: 56/372-269

Főszerkesztő: Paksi Éva

Tervezőszerkesztő: Ádám László

Főmunkatárs: Farkas Kálmán

Munkatársak: Botosné Köté Lilla,

Bubáné Csapó Ilona, Bujdosó Jánosné,

Pálfi Elvira, Rácz Lajos

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:

REPRO STÚDIÓ Nyomdaipari Egyéni Cég
Szolnok, Ostor u. 2.

ISSN 1216-982X

*A nem kért kéziratokat nem őrizzük meg
és nem küldjük vissza.*

Enciklopédia

ifj. Rácz Norbert

(Jászapáti, 1933) Zenekarvezető, nótaszerző. **Rácz Aladár** világhírű cimbalomművész a nagybátyja volt. Atyja több évig a Metropol, a Pátria és a Keleti kávéházban muzsikált. Tőle tanult hegedülni, és 14 éves korában mellette indult el a muzsikusi pályán. 18 éves korától volt hivatásos zenekarvezető, Siófokon a Halászkertben kezdte meg működé-

sét. Szerződésének lejártá után Budapesten a Márvány Menyasszony és a Búsuló Juhász étteremben játszott. 1970-ben súlyosan megbetegedett, és kénytelen volt a zenekarvezetésről lemondani. Első nótájának a melódiája 1943-ban született. **Marcali Frigyes** 15 évvel később írta rá a Dankó Pista hegedűjén című szöveget.

Vörös Kálmán

Neves primás. Budapesten született. Gyermekéveit Keszthelyen, a nagyszüleinél töltötte. Nagyapja, **Vörös Bertalan**, fiatal korában bögös volt, de jól hegedült is, unokáját már négyéves korától tanította. Vörös Kálmán 6 éves volt, amikor visszatért Budapestre, négy évvel később az Aranyosi rajkózenekar tagja lett. 1949-ben szerepelt először külföldön, Triesztben 25 tagú zenekart vezetett. Visszatérése után a

zenekarával nyitotta meg kapuit a Corso étterem. **Bura Sándor** halálát követően, 1957. január 1-től a Gellért Szállóban játszott. A nyolcvanas években két alkalommal Kanadában vendégszerepelt. A nótaszerzés terén is sikereket ért el. Húszon felül a legények (sz: **Bakay Zsuzsa**) című nótája ismeretebb. Több budapesti cigánybált szervezett.

(Csemer Géza: Habiszu)

Programjósok

Magát felelősnek tartó roma politikusnak nem szabad a szavakkal, a kijelentésekkel játszani. Alaposan meg kell gondolni, mit ejt ki a száján az ember, amikor negatív jelenségeket minősít. Különösen akkor, amikor a magyarországi cigányság társadalmi megítélése, elfogadása vagy elutasítása, netán kirekesztése kapcsán teszi.

A tüzzel játszik az, aki bizonyos - bár eléggé el nem ítéhető - roma ellenes jelenség kapcsán azt a végkövetkeztetést vonja le, szinte „meghirdeti”, mint valami jós, hogy ez az esztendő a cigány ellenes programok esztendeje lesz. Milyen tudományos vizsgálódásokra alapozva jelentik ki ezt a súlyos ítéletet? Mint valami ígét hirdetik, amely felhív, szinte serkent! A jóslásnak annyi köze van a politikához, mint az alkimiának az aranyhoz.

Valójában mit jelent a fogalom: pogrom? A cigányság esetében, ebben az összefüggésben nem mást, mint a romák ellen gyilkolással, erőszakoskodással járó hajszát, a romák elpusztítását.

Kétségtelenül igaz, s megfigyelhető, hogy fel-fellobbannak bizonyos bozóttüzek, a harag lángjai az ország különböző településein romák és magyarok között. Ha ezeket nem ok-okozati összefüggések, nem a tudományos vizsgálódások szintjén, s főleg nem emberi, humanista módra közelítjük meg és kezeljük, akkor elterjedhetnek, s még azok is megégnek általa, akiknek semmi köze a romák-magyarok közti ellentétnek helyileg, városi vagy falusi szinten. Ott, ahol nem az indulatok vezérlik ezt, hanem a józan ész és megfontoltság a politizálási mérce romák és nem romák, a települések vezetői, a polgármesterek, önkormányzatok, iskolák, rendőrség és kisebbségiek között, ott emberi módon tudják és képesek is a fel-felcsapó, olykor bizony tragédiákba torkolló eseteket kezelni.

Legkönnyebb a konkolyt elhinteni, haragot szítani - a bosszút nem csillapítani, hanem forralni, - a bizalmatlanságot fokozni. Mi lesz a következménye? Nem vitás, néhány kedélyeket borzoló, a társadalmi megbékélést akadályozó, vagy hátráltató jelenségből nem lehet szükségszerűen és törvényszerűen arra vonatkoztatni, hogy bárki azt jósolja: Magyarországon az 1999-es esztendő a cigányság elleni pogromok éve. Ez nem a politika világa, hanem a tenyérjósoké! Ezzel nem szeretnék menlevelet adni azoknak, akik viszont nem kezelik súlyuknak, veszélyességüknek megfelelően a negatív társadalmi feszültséggócokat, nem elemzik, hogy egyik és másik helyen mi vagy mik voltak a romaellenességnek a kiváltó okai. Nem szabad elbagatelizálni és főleg nem közömbösen szemlélni egyetlen

olyan jelenséget sem, amely arra utal, hogy a cigányok itt-ott kirekesztve élnek, s a diszkrimináció öldöklésig fajul. Nem lenne helyes az sem, ha szőnyeg alá söpörnénk az ellentéteket kiváltó okokat. Fel kell tárnunk és a társadalom, a nyilvánosság elé állni. Az igazság kiderítése hasznunkra lesz, segíthet, hogy a most nagyon alacsony szinten érvényesülő tolerancia jobban, hatékonyabban és észlelhetően érvényesüljön a cigányság és a társadalom között.

Tudom, hogy ez túl általános. Ez esetben azonban a helyi társadalomról van szó, amely még mindig hajlamos a kirekesztésre, a megkülönböztetésre. Bár olyan szélsőségesekre aligha, hogy cselekvően a cigányság legyilkolását, kipusztítását kívánná, követelné. Tagadhatatlan viszont, hogy ilyen durva, nemcsak a cigányság, de az egész demokráciát sértő kijelentések bizonyos személyek részéről elhangzanak, sőt, szervezetek is akadnak, akik nyíltan fellépnek a fehérek nevében a cigányság és a zsidóság ellen. Vajon veszélyeztetik-e ezek a jelenségek a polgári demokrácia létét, kiteljesedését? Nem, mert elszigetelt jelenségről van szó. Noha ha nem óvja, védi a társadalom intézményeit, eddigi vívmányait, akkor e fasisztoid jelenségek tendenciákká állhatnak össze, amelyek ellen már csak állami eszközökkel lehet fellépni és védekezni.

Tudományosan semmiféle általánosítás nem fogadható el! A cigányság ellen mint népcsoport, nemzetiség vagy kisebbség ellen Magyarországon nem folyik hajsza, nem tör elpusztítására az államrend, a társadalom. Aki ilyet mond, aki ilyet állít, az a polgári demokráciát kérdőjelezi meg, amelynek éppen egyik fontos fokmérője a nemzeti és etnikai kisebbségekhez való viszonya. És bár azt nem állíthatjuk, hogy ez a viszony felhőtlen, hogy nincsenek nézeteltérések, olykor éles, kellemetlen szembeállítások és értetlenségek is, de igazságtalanok lennénk, ha arra a következtetésre jutnánk, hogy hazánkban üldözik a cigányságot, hogy szervezett elpusztításukra törekednének.

Higgadt fejjel, józan politizálással és nem jóslásokkal bonthatjuk le a falat téglánként, melyet a gyűlölet emelt roma és nem roma közé. Semmiféle ijesztgetéssel, tenyérjósással soha. Igaz, hogy ez sziszifuszi munkával, sok türelemmel jár, de más út nincs! Ki kell csikarnunk a toleranciát, megbecsülésünket. Ezt csak tisztességgel lehet.

S ha valahol azt látjuk, hogy ég a harag lángja, akkor ne kiáltozzunk, hanem cselekedjünk. Együtt oltsuk a tüzet, hogy tova ne terjedjen!

Farkas Kálmán

Cigány Kulturális Nap

Terítéken: az oktatás múltja, jelene, jövője

A cigányság oktatásának, képzésének esélyei címmel - a Kulturális Napok rendezvénysorozat keretében - nemrégiben konferenciát szervezett a Bükk Művelődési és Vendéglátó Házban az Észak-Magyarországi Roma Unió (ÉMRU) Ózdi Szervezete. A megjelenteket - köztük a szakminisztérium az ózdi önkormányzat és a polgármesteri hivatal, továbbá a helyi oktatási intézmények képviselőit - **Balogh Gusztávné**, az ÉMRU Ózdi Szervezete, s egyben az Ózdi Város Cigány Kisebbségi Önkormányzat (ÖVCKÖ) elnöke köszöntötte. Nemes Nagy Ágnes: Nyári raja című versének elhangzása után - melyet **Kótai Virág**, illetve **Váradí Henriett** adott elő magyar, majd cigány nyelven - **Bicskei Edit**, a Művelődési Minisztérium

Vitaindító előadást Bicskei Edit, az Oktatási Minisztérium munkatársa tartott

A Kulturális Napok rendezvénysorozatát még a vártól is nagyobb érdeklődés kísérte, és a vártól is élesebb s egyben tartalmasabb vita jellemezte

munkatársa tartott vitaindító előadást.

Előljáróban általános kör (és kör) képet adott az iskolaügy általános helyzetéről, majd azokat a feladatokat vázolta, melyek megvalósításával ki lehetne mozdítani a cigányság oktatásának, képzésének kátyúba ragadt szekerét. Az építkezést - szögezte le - az alapkőnél kell kezdeni. Az úgynevezett „beóvodázás” sikere tehát az iskolai eredményességnek is az alapját képezi. Az a cigánygyerek ugyanis, aki az életének első öt évét az etnikumára még ma is jellemző szociális és kulturális „mikroklímában” tölti, édeskevés esélyt szerez arra, hogy - az iskolába bekerülve - sikerrel vegye az elé tornyosuló akadályokat.

A fő ok egyébként - derült ki a későbbiekben - nem is a szociális problémákban, hanem a visszahúzó hagyományokban keresendő. Ezek - mármint a szinte bete-

ges szülői féltés és szeretet - képezik ugyanis a legfőbb gátját annak, hogy a gyerek időben kiszakadjon az esetek többségébeningerszegény környezetből és olyan „előképzettséghez” jusson, melynek birtokában sikerrel vehetné fel a versenyt szerencsésebb környezetbe született társaival.

Az óvodai oktatásból kimaradt cigánygyerekek többsége - szögezte le a későbbiekben Bicskei Edit - képtelen behozni kezdeti hátrányát. Nagy részük végigbukdácsolja az iskolát és szerencsésnek mondhatja magát, ha legalább az alapvégzettséget megszerzi. Közép- és felsőfokon még elszomorítóbb a helyzet. Az összlétszámhoz viszonyítva ugyanis csak néhány százalékban mérhető azoknak a cigánygyerekeknek a száma, akik - megfelelő családi motiváció és intézményi támogatás mellett - közép, netán felsőfokú végzettséget szereznek.

Az oktatási tárca - mutatott rá végezetül az előadó - ismeri az okokat, az okozatokat, s mindezek tükrében kijelölte tennivalóit is. A megoldást egy olyan koncentrált fellépésben látja, mely ötvözi magában a szociális, kulturális, pedagógiai elemeket, ugyanakkor - a család mellett - kulcsszerepet szán a „főszereplőnek”, a gyakorló pedagógusnak, aki nélkül eleve kudarcra vannak ítélve a legjobb szándékú, elméletileg megalapozott oktatási-képzési programok is.

Kovács Árpádné osztályvezető, aki a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal képviselőjeként szólalt fel a konferencián, szintén arról tett hitet: az eredményes oktatáspolitikát a hosszú távú stratégia alapeleme. Ezzel egyenrangú „komponens” azonban a család is, hiszen ha a gyerek közvetlen környezetében nem lát pozitív példát, úgy nagy a veszély annak, hogy a jövőjét (pontosabban jövőtlenségét) a szülőktől látott mintára fogja felépíteni.

Rontó József, az ózdi önkormányzat oktatási és művelődési bizottságának vezetője a tőle már megszokott vehemenciával és precizitással érvelt a mielőbbi változtatások szükségessége mellett. Adatokkal igazolta: Ózdon évről-évre nő az iskolai korosztályokon belül a cigánytanulók, s ezzel egyidejűleg az általános iskolát be nem fejezettek aránya. Ezt a vészes tendenciát - szögezte le nyomatékos hangsúllyal - mielőbb meg kell gátolni, hiszen a műveletlenség újratermelődése a város mai polgárainak holnapi megélhetését veszélyezteti.

Az eseményen - díszvendégként - résztvett Kósáné Kovács Magda bizottsági elnök és Benedek Mihály országgyűlési képviselő

Hamvas Tamás, a Polgármesteri Hivatal oktatási referense újabb adalékkal egészítette ki a Rontó József által felvázolt körképet, s ugyanezt tette **Kocska Ágnes**, a Bem úti Iskola igazgatóhelyettese is, aki a gondok megoldására egy konkrét, a gyakorlat próbáját már kiállt pedagógiai programot is felvázolt.

A konferenciát megtisztelte jelenlétével **Kósáné Kovács Magda**, az Országgyűlés Emberi Jogi, Vallási és Kisebbségi Bizottságának elnöke, valamint **Benedek Mihály**, városunk országgyűlési képviselője, aki gratulált az eddig elért eredményekhez és a további feladatokhoz erőt, ötletet és kitartást kívánt. Kósáné Kovács Magda előbb a speciális cigánysegítő programok nélkülözhetetlen mivoltát hangsúlyozta, majd az ÉMRU tevékenységét méltatta, kiemelve: eddigi munkájukkal már bizonyították, hogy rászol-

gáltak az erkölcsi és anyagi támogatásra.

Bokor Sándor, a helyi munkügyi központ vezetője örömhírral szolgált a konferencia résztvevőinek. Mint kifejtette: több ózdi cég - köztük a General Electric is - vállalkozik a cigányok kiemelt foglalkoztatására az esetben, ha vállalkoznak arra, hogy elvégzik az ehhez szükséges betanító tanfolyamokat. A konferencia ezt követően nyílt fórummá vált, melyen bárki szabadon elmondhatta a véleményét, kifejthette nézeteit, elmondhatta negatív tapasztalatait, avagy „világmegváltó” ötleteit. A napot - az Általános Művelődési Központban - kultúrműsor zárta. Ennek keretében fellépett **Farkas Gábor** és **Farkas Valéria** (zongora), **Váradi Livia** és testvére (vers), a **Speed Boys** együttes, **Radics István** cigánynóta énekes, valamint **Berki Péter** és zenekara.

B. Tóth Gyula

Tóth : 1500 Kérlekoldo

A kisebbség léte és szerepe az ezredforduló végén

Az Akadémiai Kisebbségkutató Műhely és a flensburgi European Centre for Minority Issues 1999. szeptember 10-én rendezte meg Budapesten az „Európai kisebbségi önkormányzati modellek a 21. század küszöbén” című nemzetközi kutatási program első szemináriumát a Magyar Tudományos Akadémián.

Glatz Ferenc a Magyar Tudományos Akadémia elnöke bevezetőjében ismertette azokat a tudományos lehetőségeket, amelyek az európai kisebbség helyét, szerepét, jogait kívánja a tudomány segítségével elemezni, rendszerezni, és olyan tudományos módszereket kidolgozni, amelyek azon túl, hogy lehetőséget kívánnak biztosítani mindazon kisebbségek részére, akik élni kívánnak azokkal a jogokkal, amelyeket a törvény biztosítani kíván a számukra - a tudomány átláthatóvá és átjárhatóvá teszi - „hidat biztosít a hőmpölygő problémáknak.

A kisebbségi kérdést nem lehet F-16-osokkal megoldani, lásd: Koszovó. Elsősorban meg kell teremteni azokat a gazdasági,

emberjogi feltételeket, amelyek a tárgyalások alapfeltételeit biztosítják. Ma már nem lehet az emberért tenni az ember nélkül.

Ha meg akarunk ismerni egy népet, akkor közéjük kell mennünk, és nem lehetünk finnyások, (szerethetjük a parasztot, miközben ki nem állhatjuk a szagát).

Mindannyian derültünk ezen a szöfordulaton, pedig Glatz Ferenc egy olyan alapigazságot mondott ki, amelyen érdemes elgondolkodni. Közelebb kell menni egy néphez, nemzethez ahhoz, hogy igazából megismerhessük és ha irritálnak a furcsaságok, a másság illatával nem muszáj megbarátkozni, de olykor el kell szenvedni.

Ne akarjunk tudományos módszereket kidolgozni - folytatta Glatz Ferenc, - a kisebbség bevonása nélkül, mert óhatatlanul hamis végkövetkeztetésre jutunk.

Kaltenbach Jenő a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa felszólalásában hangsúlyozta a kettős identitás szerepét, amely jól viszonyul a többséghez, de ugyanakkor ragaszkodik a kulturális autonómiához, hozott nyelvéhez, kultúrájához: ápolni, őrizni kívánja

ezt. Nem kíván elszeparálódni, sőt a nemzet része, tagja akar lenni, de az említett feltételek szerint.

Ahhoz, hogy a sokszínűség virágozzék, alkotmányos jogokat kell biztosítani minden olyan kisebbségnek, amely élni kíván a kisebbségi jogokkal. Ez ne a többségi társadalom jóindulataként nyilvánuljon meg, hanem a másság felismerésének jelzése legyen.

A kisebbség csak akkor egyenértékű a többséggel ha a jog nemcsak véd, hanem számon is kér, és politikai hatalmat biztosít a számára, ahol érvényesítheti és megvédheti jogait. Fel kell hagyni a problémák szőnyeg alá való söprésével.

A beszélgetések folyamán az az általános vélemény alakult ki, hogy végre elkezdődött egy konstruktív párbeszéd a kisebbség és a többségi társadalom között. Elvek és célok fogalmazódtak meg, és hangot kapott a tolerancia, amely nélkül nem lehet kisebbségi életteret létrehozni.

Reméljük, hogy a harmadik évezredben szót kap az ember, aki életben akarja tartani nyelvét és kultúráját, szokásait és mindazt amitől más, mint a többség.

Rácz Lajos

Egy fal a fekete negyedben

Amikor az utca, az ulica Maticni felől érdeklődöm, az addig készséges, barátságos benzinkutas megrökönyödik. - Csak nem azokhoz akar menni, a „fekete negyedbe” kérdi, és úgy néz rám, mintha meghibbantam volna, és a Vezúv fortyogó lávakerátrebe készülnek leereszkedni. Űsti nad Labemben, ebben az észak-cseh városban könnyű megtalálni a hírhedt Maticni utcát, a falat, amely néhány napja elszigeteli az ott élő 137 cigányt a keskeny utca túloldalán emelkedő három háztól. A várost keletnyugat irányban átszelő főút a folyó bal partjáról átkígyózik a jobb oldalra, hosszan fut a lepusztult iparnegyedben, majd balról feltűnik egy gizgazos, beépítetlen telek, szemben vele, a főút túloldalán modern vámudvar. A foghíjas telek mellett emelkedő két, háromemeletes blokkház. Hátsó részüknél, a főútról alig láthatóan magasodik a Fal. Zöld drótkerítés, meg rendőrök védik. Mindenütt hivatalos táblák: Vstup zakázán! Tilos a belépés!

A dologban az a legérdekesebb, hogy sokkal rosszabbat vártam. Büzös putrisort vagy lerobbant szükséglakásokat. Ehelyett a két lakóház egészen takaros, rendezett. A lakások emeletenként a folyosókról nyílnak, a korlátnál kint könyökölnek az asszo-

nyok, lent, a bekötőútnál a férfiak támasztják a padokat, fákat. Cigaretáznak, beszélgetnek, nézik a cseh tévéseket, akik felvételeket készítenek. A két lakóház között, a gyepteret megtörve parányi játszótér. Temérdek purdó sündörög, viháncol. Az itt lakók már a városi cigányok, igényekkel, temérdek szabadidővel. Miért gyűlölik akkor olyan engesztelhetetlenül őket, hogy a város fallal zárja el az utca másik oldalától?

A Fal is más, mint amit elképzeltem. Alacsony, egy megtermettebb ember átlát fölötte - és lyukacsos. Gyakorlati haszna nincs, a háromemeletes házakból éppúgy átszűrődik a zsvaj, mint korábban, ugyanúgy átlátni az utca „fehér” oldalára, a három, áthatolhatatlan csendbe burkolózó házba. Akkor meg mire jó? Egy válasz kínálkozik: hogy megalázza a többtucatnyi roma családot. Akiknek amúgy is tengernyi a bajuk. Mindenekelőtt: nincs remény, nehéz a megélhetés. - Azelőtt még csak-csak foglalkoztattak bennünket. - Cigani ne berem - cigányokat nem alkalmazunk. Ilyen táblákat raknak ki a legtöbb kisvállalkozásnál, vállalatnál - mondja **Miroslav Tancos**, az innen harminc kilométerre lévő **Novi Bor** roma közösségének aktivistája. Jóbeszédű, rendesen öltözött cigány-

ember. Sok más társával együtt ájtott ide, a Maticni utcába, hogy segítsen az ittenieknek.

Petre Janu, a szomszédos Decin roma katolikus közösség lelkipásztora - aki maga is roma - arról beszél, hogy Csehországban másutt is is terveznek cigánygettókat. És azok, akik cigányoznak, a vietnamiakat, a zsidókat is ki akarják rekeszteni. - Nem mindenki - teszi hozzá. A cseh sajtó nagy része rokonszenvezik velünk, a prágai parlament - belátva, milyen kínos ügybe keveredtek - a fal lebontását szorgalmazza. Csak a helyiek, a város. Ők hajthatatlanok.

A cseh parlament alsóháza is éles vita után érvénytelenítette az Űsti nad Labem-i falépítésre kiadott engedélyt. A **Václáv Klaus** vezette Polgári Demokratikus Párt és a kommunista párt képviselői szavaztak a határozat ellen. Azzal indokolták, hogy a falat nem a romák, hanem a rendetlen polgárok ellen emelték. A képviselőház határozata felszólította a kormányt, hogy haladéktalanul küldje a helyszíre képviselőjét.

Dunai Péter

Népszabadság, 1999. október 15.

Kisebbségek Magyarországon

Orbán Viktor miniszterelnök személyes elrendelésére a cigányságot érintő középtávú intézkedési csomag kapcsán kimutatás készült arról, hogy a jövő évi költségvetési javaslat alapján összecszerülésében mekkora az eltérés a korábbi elképzelések és a valódi szükségletek között - ezt **Hende Csaba**, az igazságügyi tárca politikai államtitkára jelentette csütörtökön, Budapesten.

A Kisebbségek Magyarországon 1999 című kötet sajtóbemutatója kapcsán elmondta, hogy a kimutatást tíz napja juttatták el a kormányfőhöz. Elhangzott, hogy a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal 2,9 milliárd forintot javasolt az intézkedési csomag jövő évi feladatainak végrehajtására. A politikai államtitkár szerint körülbelül egymilliárd forint az, ami feltehetőleg hiányzik a programot illetően a tárcák költségvetéséből.

Bejelentette: az érintettek bevonásával zajlott egyeztetés során konszenzus született a kisebbségi önkormányzatok előirányzatának átcsoportosításáról. Ennek értelmében bizonyos összeget elvennének a helyi kisebbségi önkormányzatoktól az országos kisebbségi önkormányzatok javára.

Néplap, 1999. október 15.

A NEC, ahol az elsők között vezették be a romológiát

Jó évtizede, hogy Szarvason először feltűnt az Európai Unió kék alapon sárga csillagos zászlaja. Ezt a zászlót először a városban a Lazare-nus Nemzetközi Egyetemi és Főiskolai Centrum Alapítvány központjában láthatták a szarvasiak a Körös utcában, majd később a NEC által létrehozott ma már Ótemplomi Evangélikus Gondozóközpontban, és a Rákóczi utcai Oktatóközpontban. A gondozói és oktatói tevékenységhez kapcsolódva az Alapítvány vezetői **dr. Manfred Plötz** és **Gábor Éva dr.** a határokon belül és azokon túl is főként a kelet-európai és délkelet-európai térségekben számtalan akciójuk során szembesültek az ottani kisebbségek létével és helyzetével. Ami az itthoniakat illeti, az Alapítvány kezdetektől fogva még az 1994-es nemzetiségi törvény megszületése előtt nagy súlyt helyezett arra, hogy lehetőség szerint minden Békés megyében élő kisebbségi kulturális vagy sportszerveződés munkáját segítse. Családsegítők, önkéntes munkatársak részvételével nem múlhatott el olyan gyermeknap vagy karácsony, hogy a NEC ne juttatott volna valamilyen formában szállítványt ezekhez a csoportokhoz. 1994. decemberétől, amikor megyeszerte felálltak a kisebbségi önkormányzatok, gyökeresen javult a helyzet, a kapcsolatrendszereket új alapokra lehetett helyezni szakmai vonatkozásokban is. Különösen jó kapcsolat alakult ki az immáron második ciklusát megélő szarvasi Cigány Kisebbségi Önkormányzattal.

Kölcsönösen törekszenek arra, hogy lehetőség szerint minél több tehetséges cigány fiatal vonjanak be a Szarvason folyó szociális gondozó és ápoló képzésbe. Az ezirányú

A szociális gondozóképzés hagyományos formája

munka 1997/1998 fordulóján felgyorsult, amikor is minisztériumi biztatásra egy új oktatási programcsomag is született Szarvason: nevezetesen a középfokú képzésbe bevinni kísérleti tantárgyként a romológiát. Ami nagyjából hasonlít az évekkel később a hazai felsőfokú képzések egyikeben másikában is bevezetett roma népismerethez.

Miben rejlik e tantárgy gyakorlati szükségessége? Az itteni képzésből kikerülő, gyermekjóléti szolgálatoknál, családsegítő központokban, gyermekotthonokban vagy egyébütt foglalkoztatott hallgatók napi munkájuk során számtalanszor találkozhatnak a megye településein a cigányság problémáival feketén-fehéren, ami csak összetársadalmi szinten kezelhető a közös érdekek mentén. Abból az alapállásból, hogy számtalanszor találkoznak munkájukban kicsikkel és nagyokkal, akikről azt sem tudják, honnan jöttek, hova tartanak, miért ilyen, amilyennek mi látjuk őket. Megíródott az első tanterv is, amiből

legkésőbb 2000-re önálló jegyzet születik.

A NEC-ben bevezetett kísérleti tantárgy foglalkozik a hazai cigányság történetével, az európai cigányság gyökereivel, vallási szokásaival, néprajzával, hiedelmeivel. A jelent tekintve pedig foglalkozik állampolgári ismeretekkel, államigazgatási kérdésekkel, a kisebbségi önkormányzatok létéből fakadó feladatokkal. Kitekint a megyében élő valamennyi kisebbség szerveződéseire, a megyei kistérségekben élők elhelyezkedési és munkalehetőségeire, továbbá az Alapítvány nagy hagyományokkal bíró karitatív tevékenységéhez kapcsolódóan foglalkozik a cigány fiatalok továbbtanulási, továbbtanítási esélyeinek megteremtésével. A romológiai ismeretek oktatása során a hallgatók felkeresik a térség cigány közösségi házait, a családsegítő szolgálatokat és lehetőség szerint minden hasonló szerveződést, ahol a cigányság helyzetével foglalkoznak.

- szenes -

Ökrös Mari szobra

Az Őszi Könyvtári Napok keretében mutatták be 1999. október 5-én lapunk főmunkatársának, Farkas Kálmánnak legújabb kötetét, a Csisznyikói Cserepeket szülővárosában, Törökszentmiklóson. Az alábbiakban a kötetből közlünk részletet.

Cisznyikó, cigányváros. Apró, nádfedeles házak. Közéjük ékelődve putrik, színes, szegényes, rendezetlen összevisszaság. A gödrökből égre nyíló viskók. vászonírhangos ajtók. Ez a girbegurba Kigyó utca a cigányváros központja, ahonnan már csak a szántóföldre, a téglagyári kubikgödrök felé számnyalhatott kacagás, hegedűszó, gyerekzsivaj és esténként az önfeledt dilizés.

A part alatt volt a dögkút. Gyomrából olykor Dada Jancsi családja egy-egy frissen kimúlt sertést élesztett e világra a gyorstüzek mellett. Ilyenkor zsíros, fortyogó katlanhoz hasonlított a Csisznyikó. Nehéz levegő lebegett felettünk egész éjszaka.

Kigyó utca 4. Itt, a legelején állt földbe gyökerezve anyám, Ökrös Mari nyúlt, náddal fedett vályogháza. Falának görcsös, kopott foltjait, esőverte árkait tapasztotta és meszelte fehérre falait friss illatú tippannal. Égre nyílt benne a konyha, s jobb napokon kéményéből magasan szállt az ízek füstje, jelezve: Ökrös Mari a kenyeret és a ma is utánozhatatlan ízű bodagot süti a kemencében a töltött káposzta mellé.

A ház végéhez ragasztott putriban Ökrös nagyapám élt. Külön, egyedül. A konyhából balra nyílt a kis ház, jobbra a nagy. Mindig patyolattiszta volt. Annuska, a nővérem tavasztól ősziig minden szombaton felmázolta. Itt éltünk '45 előtt, de még a háború után is évekig. Felnőtt férfimember, kenyérkereső nélkül. Anya nélkül nevelkedtem. Nővérem férjét pedig már régen a frontra vitték, ki a Don-kanyarba. Így Annuskát és két gyermekét is anyám tartotta.

Sokszor nem is sejtettem honnan volt meg a betevő falat. Valahogy mindig került. Anyám ócskázott. Batyuval a hátán végigkiabálta sokszor étlen-szomjan a kisváros irdatlan hosszú utcáit. Emellett mosni, megvasalni járt a trafikosékhöz, a gazdag parasztokhöz. De batyuzó útján mindig útbá ejtette a templomot, vagy a kálváriai kápolnát. Betért, hogy Isten segítségét kérje, bár nem mondhatom, hogy ügybuzgó katolikus lett volna. Istentagadó soha, noha tagja '45-től az MKP-nak és a Mária kongregációnak. A „szentasszonyok” sok neves nőszenst ünnepsére összejöttek. Imádkoztak, énekeltek ctték-ittak. Egy-egy Erzsébet vagy Katalin nap felért egy keresztelővel. Anyám ilyenkor magával cipelt, mondván „legalább jóllaksz. Kamucikám”.

Ökrös Marit sokan ismerték és szerették. Bizonyára tisztessége, szavahihetősége és becsületes munkája végett. Tűző napon, dermesztő hidegben képes volt a Geiger-, a Polgár-féle uradalomba tíz-húsz kilométert is gyalogolni. Ócska ruhák kilóit cipelte a batyujában. Zsírozót, lisztet, krumplit, szalonnát, ennivalót hozott cserébe. A cselédek cselédje volt, hiszen a kommencióból csíptek le valamicskét neki, hogy ne éhezünk.

Iskolai szünetekben meztőláb róttam mellette a kilométereket az alföldi nagy, lapos város tanyavilágának útjain, mikor poros, mikor sáros útjain éhesen, fázva. Láttam, milyen szeretettel vették körül a cselédek az áporodott, nehéz szagú házakban, s cibálták kőtenyét.

Anyám öt gyermeke, köztük három fia közül talán a legbüszkébb rám volt. Talán mert 16 év után születtem, Annuskát követően vakarékként. Úgy ítélte meg, a legkülönbnek kell lennem, kiválni minden áron a cigányok közül. Úgy járatot iskolában, hogy a látszatát is elkerüljem: cigány vagyok. Mindenre képes volt a sikeremért.

Imát mormolt évtizedekig fülem hallatára. Titkon éhezett, félretette a legfinomabb falatokat. Virrasztott éjszaka, kikelt az ágyból, ételt melegített és nézte amíg ettem. Filérjeit kuporgatta össze gebelébe, az álmodott szilvakék öltönyre. Etetett a trafikosék konyhájában, és batyuvál hordta télen haza disznóölésekkor a hurokát, tepertőt, káposztát...

Édes álmat lábánál aludtam. Imára kulcsolt kézzel tanított könyörgésre, Krisztus fenséges tekintete előtt. És a legbüszkébb Ökrös Mari volt a Csisznyikóban, amikor a fia a Városházára került tisztviselőnek, s kinevezték jegyzőnek. A Csisznyikó büszke volt rám. Anyám féltet, óvott. Legfőképpen a cigányoktól, akik közül sokan reggelente ott várokoztak irodám ajtaja előtt segélyért, munkáért.

Csak anyám nem jött. Soha. Talán még azt sem tudta - ha csak titkon nem -, melyik szobában dolgoztam. Szerdán, szombaton volt a nagypiac. Ilyenkor lejártam hozzá dél körül a part alá az ócskapiacra, ahol árult.

- Éhes vagy fiam? - kérdezte, hiszen tudta, érezte, miért megyek. A gebelébe nyúlt, pénzt kutatott a nyakában hordott vászonzacskóban. Óvatosan, mint aki attól fél, hogy valaki meglátja, körülnézett és a kezembe csúsztatta a pénzt.

Nem akarta megalázni, megszégyeníteni a jegyző urat. Cigány asszonyok. Ősi törvények szerint élnek. Életfogytig hallgatnak, öríznek titkokat. Anyám is. Egyik őszi, borongós reggel csak annyit mondott, későn jön haza. Ömlött az eső, mintha kannából zúdult volna. Ott gubbasztottam a pislákoló vaskályha

mellett a nagyszobában és egyre csak ismételtettem a falra rajzszeeggel kifüggesztett lapra irt matematikai képleteket. Ki tudja, hányadszor mormoltam el a kúp, a gúla, a gömb köbtartalmának képleteit, amikor a keresztfás apró ablakon át megpillantottam anyám apró, görnyedő alakját.

A szakadó esőben megfeszülve tolt egy talicskát, amelyen valami nehéz, zsákba bugyolált tárgy nyúlt ki egészen a kerék fölé.

- Égetett kőből faragták. Nézzetek, milyen szép a Szűzanya. Csupa áhitat - mondta, s mintha glória lebegett volna apró kontya fölött. - Állj mellé, Kamucikám! - Odaálltam a Mária-szobor mellé. - Olyan nagy, mint te vagy - áradozott, amidőn a gang tégláira állítottuk a szobrot.

Zuhogott az eső. Mi a szobrot bámultuk. Nem tudunk betelni látványával. Becipeltük a szobába. Odaállítottuk anyám feje mellé az éjjeliszekrényre.

- Lesz már ki előtt imádkoznod, kisfiam - jelentette ki anyám, és gondosan megtörölgette az esőkönnyes Mária-szobrot.

E naptól gyóntatószékemmé vált. Esténként előtte ereszkedtem térdre. Kértem, mikor ne feleljek matekból, vagy magyar nyelvből és irodalomból, s ha mégis felszólít Szokolay tanár úr, akkor mit kérdezzem tőlem. Bifláztam a leckét, közben könyörögtem egész esztendőben a Szűz Máriához és kértem, segítsen, ha elcsavarogtam az időt, s nem tudtam felkészülni.

Soha nem fogyott el a friss virág a Szűzanya előtt. Anyám távoli útjairól is hozott egy-egy csokor vadvirágot. Örült a lelke, ha véletlenül úgy érkezett, hogy ott látott térdpelni, imádkozni.

- Meglátod, kisfiam, megsegít az én Szűzanyám. Máriám! - kulcsolta ilyenkor imára a kezét, s keresztet vetett.

Ökrös Mari, az analfabéta cigányasszony szentül meg volt győződve: könyörgéseinek, s az én fohászaimnak köszönhettem, hogy elvégeztem a polgári iskolát.

Szűk lett számomra a Csisznyikó világa. Megnyitlak előttem az érvényesülés lehetőségei. A Csisznyikót, anyám nádfedeles házat, a friss vadvirágtól illatozó hűvös, mázolt szobát, amelynek sarkában ott vigyáz a Szűzanya, s talán éppen anyám térdpel előtte, soha nem felejttem el. Valahányszor átléptem a gangon, s benyitottam a konyhába, könnyező szemmel hajoltam le, és borultam anyám nyakába.

Később, amikor filozófiát oktattam, valami ősi ösztön, valami megfoghatatlan démon mégis mindig odakísért a szobor elé. Térdre kényszerültem előtte. És odapillantottam a falra, ahol diákoromban a matematikai képleteket olvastam.

Anyám, Ökrös Mari állt mögöttem.

A fa szerelmese

Lakatos Gyula a Miskolc melletti Göncön született az ötvenes évek elején. Édesapja lakatos, szegkovács olyan ördögös kovács hírében állt, ha ráköpött a patkóra az bizony soha többé nem esett le, meséli Lakatos Gyula, s közben huncutul villan a tekintete, s én értem, mert cigány vagyok, s tudom, hogy az igazság valahol a félúton van.

A hét testvér közül három meghalt fiatalon. A szegénység és a halál olykor együtt járnak, hogy próbára tegyék az ember tűrőképességét, így volt ez Lakatos Gyula életében is. A suhanc Gyula gyereknek, már 13 évesen meg kellett keresnie a maga kenyerét, gyermekként felnőtt munkát végzett.

Gyula, az apja mesterségéből ellopta a tojáspatkolás művészetét, mert bizony művészet ez, mivel nagyon ügyes, könnyű kezet igényel.

Gyulát 6 általánossal felvették vājartanulónak, néhány évet töltött el ebben a szakmában. A romák szeretik a fényt, a szabadságot, s a bányában mindkettő hiánycikk volt.

Néhány évet eltöltött az öntödébe, majd a csepeli kerékpár gyárban kötött ki, ahol elvégzett egy-két szakirányú tanfolyamot. Egészen a meósságig vitte.

1972-ben megnősült, két lánya és egy fia van. Lakatos Gyula ebben az időben találkozott egy

öreg cigánnyal, aki hangszereket készített és javított. Gyula egyre sűrűbben látogatta az idős mestert, aki nem bánta lábatlankodását, de nem is avatta be a hangszerkészítés titkaiba. Visszont engedte, hogy nézze.

Lakatos Gyula ismerkedett a fával, a fa lelkéhez akart férközni, simogatta, becézte mint egy

Illusztráció: Kawa Kamul

asszonyt. Így kezdődött az a nagy szerelem a fával, amely a mai napig is tart. Gyula el-eljárt fafaragó szakkörökbe, hogy gyarapítsa a fa anyagának ismeretét, annak természetét, megmunkálhatóságát. Megismerte a fa hangjának a titkát.

Amikor összeütünk két fát, s ha ebből a csengésből dallam születik, akkor az a fa alkalmas hangszerkészítésre. Ennek megállapításához olyan fül kell, amely tudja, hogy mi a dallam és

mi a hang, vagyis a zörej közti különbség. És ez még csak a titok eleje. A többi a megmunkálásban is jelen van, domborulatok, mélységek, mind-mind szerepet játszanak a hang kialakításában.

S a titok koronája a pácolásban és a lakkozásban van elrejtve. Erről nem beszél, mert évtizedekig tartott, amíg kidolgozta azt a pácolási és lakkozási technikát, amelyet nincs kinek tovább adnia, mivel a fiúnak nem kell az örökség.

Lakatos Gyula nagyon mostoha körülmények között dolgozik. A konyha egyik szegletében van a munkahelye. Innen kerülnek el a hegedűk, brácsák, sőt még nagybőgő is. Természetesen javítással is foglalkozik. E mellett sérült képkereteket vásárol, amit megjavít. Képzőművészettel is foglalkozik, amelyet el is tud adni.

Gyula panaszkodik, hogy nagyon drága a faanyag, mert hibátlan, évtizedes fából tud jó hangszert készíteni, s ennek bizony megkérlik az árát.

Lakatos Gyula hallatlan szeretettel beszél a fáról, amely valamikor meghalt, de hangszer formájában újra születik, hogy titkokat meséljen, amitől megasad az ember szíve, mert a fának lelke van, szólni akar hozzánk, el akarja mondani nekünk az évszázados titkokat.

Rácz Lajos

Templomtatarozás és uzsorakamat

Tiszaburán ráérős szociális munkások rendezgetik a templomkertet. Kerítést festenek, gereblyével kapirgálnak, kívágják az embermagasságot is túlnőtt cserjéket, akáchájtásokat. Segélykoncertre készül a falu. Az őszi és tavaszi fakadóvizek ugyanis nem csak hatvan lakóépületben tettek tizenötmillió kárt, de a tornyával a folyó felé néző, hatszázötven éves templomban is gyermekderékig állt a víz.

A kétezerhatszáz lelket számláló Burán a lakosság több mint fele cigány. A falu hagyományosan református, a cigányok azonban katolikusok, ám a katolikusoknak csak imaházuk van, s oda ritkán jár misézni pap, így ha keresztelni vagy temetni kell, a református lelkészt keresik ők is.

Nemrég tatarozták a templomot, mutatja Szepesváriné Balogh Julianna lelkész. Ötmillióba került, most újabb kettő kellene, de ha szegény a gyülekezet, gyéren csordogálnak az adományok. A víz kárt tett a harmóniumban is, az orgona meg már évek óta használhatatlan. Kilopták belőle a sípokat, elvitték a csillárt is. A tettesek azóta sincsenek meg.

Nem érdemes arra menni, kiált rám az egyik közhasznú munkás, amikor a gát felé indulok. Szép a Tisza nagyon, de húszmillió szűnyog van ott, pedig a múlt héten ittottak. Váltunk pár szót, panaszkodnak, kevés a pénz, az önkormányzat nem segít, kezdődik az iskola, ruhák, könyvek kellenének, mert mi már, ezt éppen Fehér Jánosné mondja, másként gondolkodunk, mint a szüleink, azt szeretnénk, ha tanulnának a gyerekeink, s nem ilyen nehéz munkát végeznének, mutat a dudvára, ami bizony vadul nő ezen az esős nyáron. Öröm is van azért. A szociális földeken szépen termett a krumpli, volt, aki huszonöt-harminc zsákot szedett föl, az megvan úgy nyolc-tíz mázsa, a legnagyobb családoknál is kitart tavaszig.

Haladjanak már emberek, mordul rájuk a munkavezető, tíz óra óta nem csináltak semmit, aztán meg engem tereintenek le.

A településen haminchárom százalékos a munkanélküliség, sok az eladó ház, csak vevő nem akar kerülni. Ha a városiak hétvégi házat akarnak vásárolni, s meglátják, mennyi roma él itt, többnyire gyorsan tovább autóznak, pedig a Tisza tényleg festői.

Tyukodi Sándor feleségével, hat felnőtt lányával, négy unokájával él egy régi kulákházban, amelynek falait a belvív megrepesztette.

A betonpadlótól a fal három-négy centire elmaszott, az épület végét az önkormányzat építőbrigádja aládúcolta, ígérik, megcsinálják, södert is vittek, Tyukodiék viszont attól rettegnek, rájuk szakad a ház. Nagy a szegénység, nyugdíjból, rokantságiból, családi pótlékból, gyermeknevelési támogatásból élnek. A lányok közül többen már elváltak, egyikük férje Pesten dolgozik kőműves mellett, de csak a nyári hónapokban kerül munkája. Akkor van kis pénz a napszámból is. A családban három varrónő van, ám elhelyezkedni nem tudnak, hiába hirdetik ezt a szakmát állandóan a munkaügyi tájékoztatók. Ha jelentkeznek, az a válasz, gyakorlat nélkül nem veszik fel őket, de lehet, azt gondolják, azért, mert cigányok.

Tyukodiné három helyett csak két kívánságot mond. Az egyik, hogy a ház rendben legyen, a másik, hogy a család kerüljön ki az adósságspirálból. Ha ugyanis megszorulnak, uzsorára kapnak hitelt. És mindig megszorulnak. S akkor ezer forint kölcsönt ezeröttszázzal kell törleszteni. Így van ezzel a fél falu. Amikor segítyt osztanak, vagy a családi pótlékot hordják, a hivatal, illetve posta környékén gyülekezik aki vár valamit, s mikor átveszi, már nyújtják is a markukat az uzsorások, akik történetesen szintén cigányok. Ilyenkor nagy a zsvaj, lökdösődés, verekedés is előfordul. Tyukodiné szerint, ezen kéne segítenie az önkormányzatnak, úgy, hogy egyszer egyenesbe hozná őket anyagilag. Jelenleg hatvan ezer az adósságuk.

Itt is Koszovó lesz, meglátja. Ezt már néhány utcával arrébb egy ötven körüli férfi mondja, aki pesti szomszédja hétvégi házának kertjében vágja a fűvet némi aprópénzért. A környéken sincs munka, kesereg, a házasságom is amiatt ment tönkre, hogy állástalan lettem. Rég elköltöztem volna, de amennyiért el tudnám adni a házat, azért sehol nem kapok másikat. Tudja maga, milyen itt a köz-

biztonság, hogy hány biciklimet loptak már el?

Amikor Gál Zsigmond polgármestert arról kérdezem, milyen jövőt sejt a településnek, arról beszél, számtalanszor végiggondolta ő is a menni vagy maradni érveit. Végül mindig arra jut, a házat eladni, a földet elvinni nem lehet, s mi lenne, ha mindenki elmenne.

Tiszabura gondjaival az önkormányzat nem tud megbirkózni. Átfogó, okos szociálpolitikára, és leginkább munkahe-lyekre lenne szükség. A rendszerváltás előtt három-négyszáz embert, romákat is, eltartott a téesz, most csak százat, pedig a föld azzal, hogy kivették kárpótlásba, nem lett kevesebb. Sokan dolgoznak feketén, ilyen-olyan napszámban, az alkalmi munkavállalási könyvet senki nem váltotta ki a faluban.

A településen a szociálpolitikai kiadások évente huszonnyolc millióra rúgnak, az alkalmi segélykeret viszont valóban alacsony.

Nem pénzzel, inkább természetben igyekszik segíteni az önkormányzat. Újabban például a gyerekek havonta ezer forintot, ha szükséges, ingyen gyógyszert kapnak.

A polgármester szerint a segélyeket, családi pótlékot sokan kocsmába hordják, a faluban tizenkét pénznyerő automata működik.

Előfordul, hogy valaki negyvenezer forintot játszik el egy este, a maradékból meg vesz két zsák lisztet, hogy legyen mit enni a családnak a következő hónapig.

Pár éve, hogy ne uzsoráshoz járjanak az emberek, az önkormányzat elkülönített néhány százezer forintot, és aki megszorult, kamatmentes kölcsönhöz juttatta. Csakhogy a hivatalnak nem törlesztették az adósságot, ellenben ha hitelt vettek fel, az gyorsan átvándorolt a kapuban várakozó uzsorások zsebébe.

Az uzsorásokról mindenki tud, a rendőrség is ismeri őket, többször próbálkoztak vádat emelni ellenük az ügyészségen, ám az a bizonyítékokat nem találta elegendőnek, tudom meg Váradi Zoltán alezredestől, a tiszafüredi rendőrkapitányság bűnügyi osztályának vezetőjétől. Az utóbbi segélyosztáskor videofelvételeket is készítettek a pénzátadásokról, de az a károsultak vallomása nélkül keveset ér. Ők azonban hallgatnak, mint a sir. Élnék, ahogy lehet.

Jenei Gyula

A pontmilliomos

Amíg csak felületesen, újságban láttam a dolgait, rábólintottam, ügyes. Még egy ember, aki csinál, bütyköl valamit, elűzve az unalom perceit. Amikor viszont lakásába kopogva szétnézhettem mindennapjainak díszletei között, elámultam. Az aprócska szolnoki panelben nem csupán egy család él, de van ott egy műterem is, félig-meddig észrevétlenül, mégis mindent kitöltően, pontosan úgy, ahogy **Völgyi Sándor** életébe beköltözött az alkotás.

Most valami olyasmit kellene írnom, hogy elektro- vagy pontgrafika, de nem tudom melyik a jó szó, mert azt sem tudom, foglalkozik-e bárki a világon a képcsinálásnak ezzel a módjával. Maga a technika nem ismeretlen, kiskatonák, de művészek is égetnek kontúros vonalakat fatáblába, elegendő hozzá egy pár voltos trafó és egy szál drót, ám az árnyalatokat ilyen mesteri szinten talán csak Völgyi tudja.

Képei első látásra szép, szokványos grafikának tűnnek, legfeljebb azt gondolhatja róluk a szemlélő, hogy barna kedvében volt a művész, és barna ceruzát használt, ám ha közelebről szemügyre vesszük a táblákat, feltűnik, hogy sok-sok apró égetett pontocskából rakódnak, állnak össze a formák és a mélységek. A szokatlan, „gyanús” technikából pedig senki ne következtessen arra, hogy naiv,

Völgyi Sándor, a pontmilliomos

vagy műkedvelő munkák kerülnek ki Völgyi kezéből. Hisz még csak nem is a technika volt először, amihez felnövesztette adottságait, hanem az ambíció, amely honi grafikánk egyik legkiválóbbjának tanítványává tette. Fia-talemerként **Gácsi Mihálytól** vett órákat, s rajzolta-festette lelkesen és tehetségesen a portrékat, aktokat, csendéleteket. Mindazt, amivel rendes művészek kezdik a pályájukat.

Tessék elképzelni egy négyzetméternyi olajfestményt. Lehet rajta éveket dolgozni, de egy rutinos piktor akár félóra alatt is felkenheti a színeket, s már csak az árát kell ráfirkantania. Ezzel szemben az elektrografikák négyzetcentiméterenként száz-százhusz pontocskából állnak. Ami azt jelenti, hogy egy négyzetméteres tábla több mint egymillió mozdulatot igényel. Az időt saccolja hozzá a kedves olvasó. Völgyi huszonhat évébe, ennyi ideje dolgozik ezzel

a technikával, úgy háromszázötven-háromszázhatvan kép fért bele. Van közöttük fotóról, festményről készült másolat, de számtalan eredeti is, hiszen nem gond neki papírra vetni mondjuk egy tabáni utcarészletet vagy Tisza parti tájat.

De ki is Völgyi Sándor? Szolnokon született 1949-ben. Egyik szülője cigány. Vendéglátóiparit végzett, de kereste kenyerét táncdalénekesként, címfestőként, úszómesterként. Utóbbi munkája során szezononként általában négy-öt embert kell kimentenie a vízből.

Az úszómesterkedés ugye, pénzkereset, és szívesen is csinálná, ha nem venné el az idejét mástól. Nevezetesen a Feszty-körképtől. Az utóbbi években ugyanis ezt szeretné tizenöt méter hosszan táblákba égetni. Ha megpróbálják kiszámolni, hány pontot kell tenni, míg honfoglalásunk tablója a Völgyi-féle máso-

latban elkészül, könnyen beláthatjuk, az rengeteg idő. És hát az idő pénz. Pénzbe kerül az áram is, meg a falapok, utóbbi úgy százezerbe. Márpedig ha valaki közben enni akar, rezsit fizetni, cigarettát venni, s közben három iskolás gyerek él a háztartásában, támogatás híján nem hódolhat teljes erőbedobással szenvedélyének, a tablókészítésnek. Szerencse, mondja, van egy csodálatos felesége, s ő rengeteget segít. S az is szerencse, teszi hozzá, hogy időnként kap megrendeléseket, például utóbb ötször másfél méteres olajképet csinált egy pesti embernek, a megyei közgyűlés elnöke pedig azzal segíti megélhetését, így közvetve a munkáját, hogy gyakorta vásárol tőle elektrografikát.

A magyarok bejövetelét azonban nem támogatja senki, aki pedig megtehetné. Se a polgármesteri hivatal, se a minisztérium, se a cigányszervezetek, de még a Nemeskürty-féle alapítvány se, igaz az az államalapítás megünneplését hivatott elősegíteni, dehát Völgyi kis-Fesztyjének a kálváriája a

millicentenárium előtt kezdődött. Másfél éve például számlát nyitott egy pénzügyintézetnél (**Országos Takarékpénztár és Kereskedelmi Bank Rt: 11773456 - 03926123**), ám azóta se fizettek be rá tíz forintot sem, pedig Völgyit felfedezte a sajtó, a tévések szinte egymásnak adják ajtaja kilincset, **Rózsa György** műsorában már kétszer szerepelt, utóbb meg az Aranyfűst című magazinban mutatták be. S ha már a tévéseknél tartunk, említsük meg, hogy az egyik stáb, mintegy ellenőrzésképpen egymásba úsztatta az eredeti festményről és az elektrografikai másolatról készült felvételeket, és azok, ahogyan illik, pontosan fedték egymást. Kicsit csodálkoztak, mondván, annyi alakból, amennyit a körképen összeszámlálhatunk, vagyis kétezeröttszázból néhányat, de akár néhány százat is feltűnés nélkül el lehetne sikkasztani. Völgyi azonban sem magát nem akarja becsapni, sem másokat.

A lakótelepi lakás szobája, ahol ülünk, zsúfolt. A mester érkezésünkkel is dolgozott, így másfél

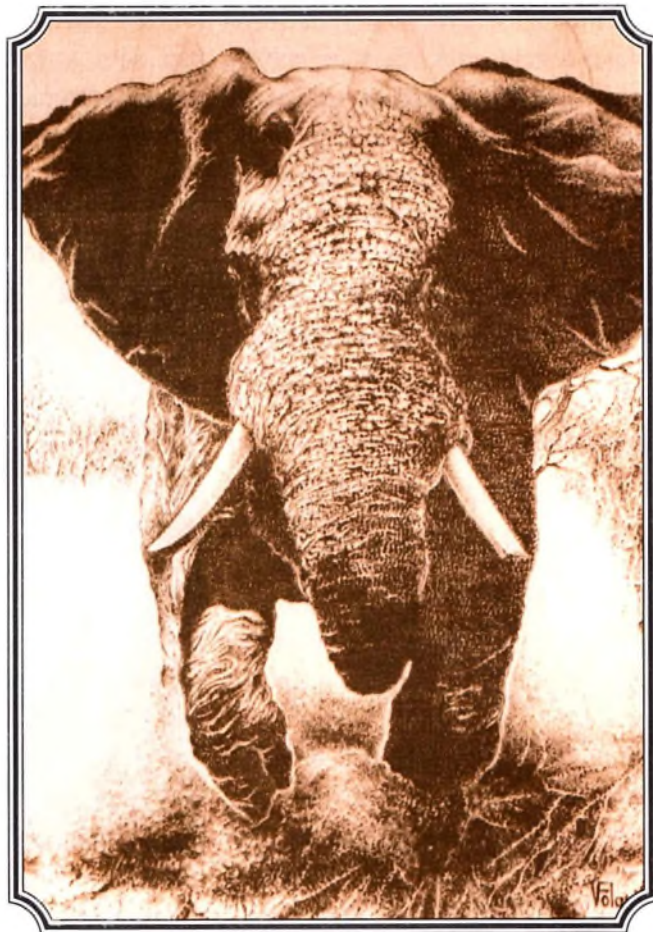
négyszetméter (ekkor egy-egy tábla, összesen tíz lesz, most az ötödik elején tart) eleve foglalt. A falakon más képek mellett saját grafikák: **Major Tamás** és a Pápa portréja, csendélet, egy régi ház, egy akt. A kánikula utolsó lobbanása ez a nap, hülyeségeket kérdezek, hogy most hogy is van a cigányságával, van-e cigány képzőművészet?

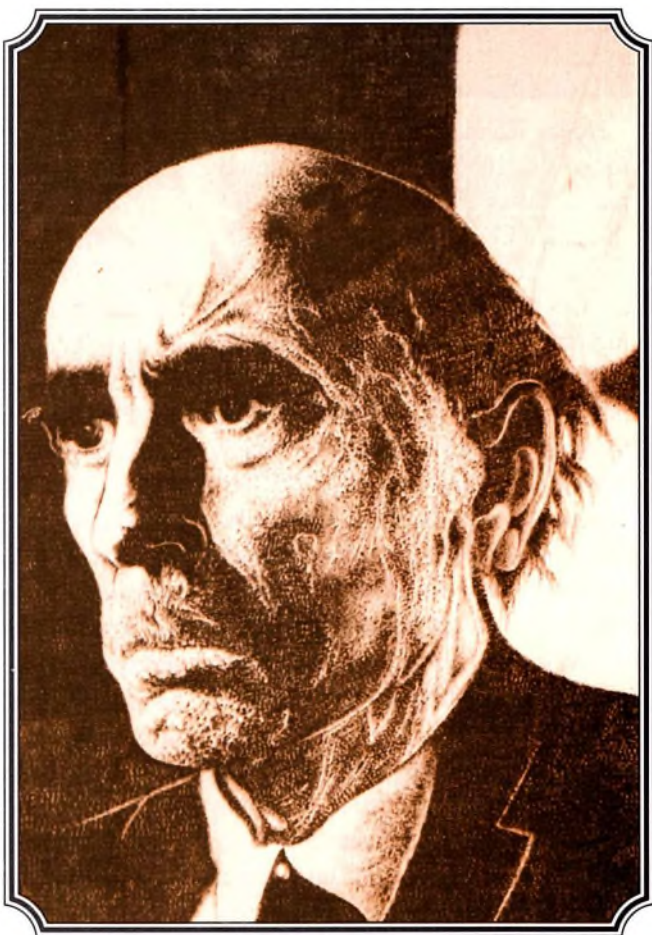
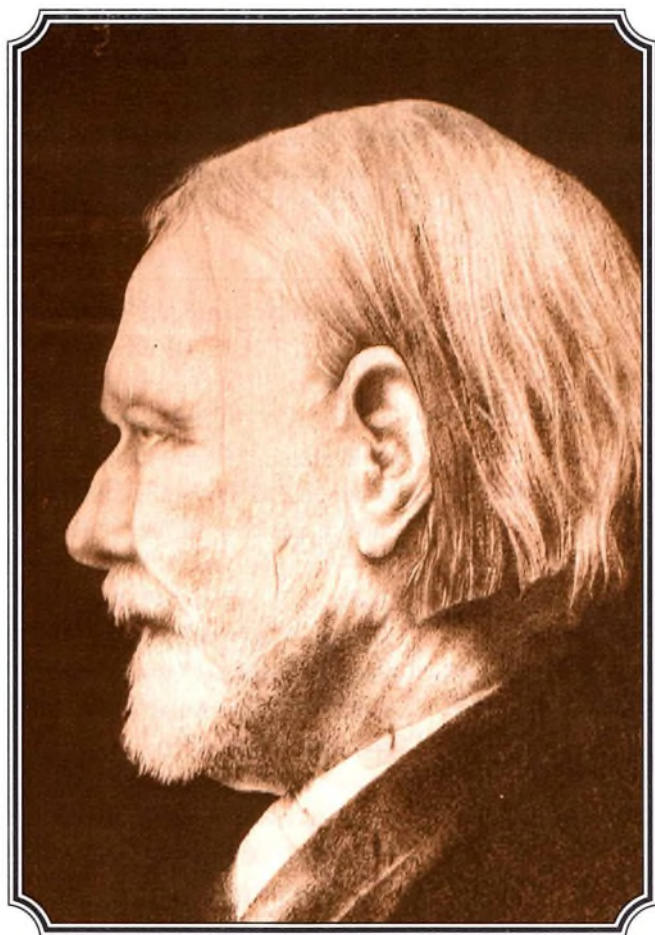
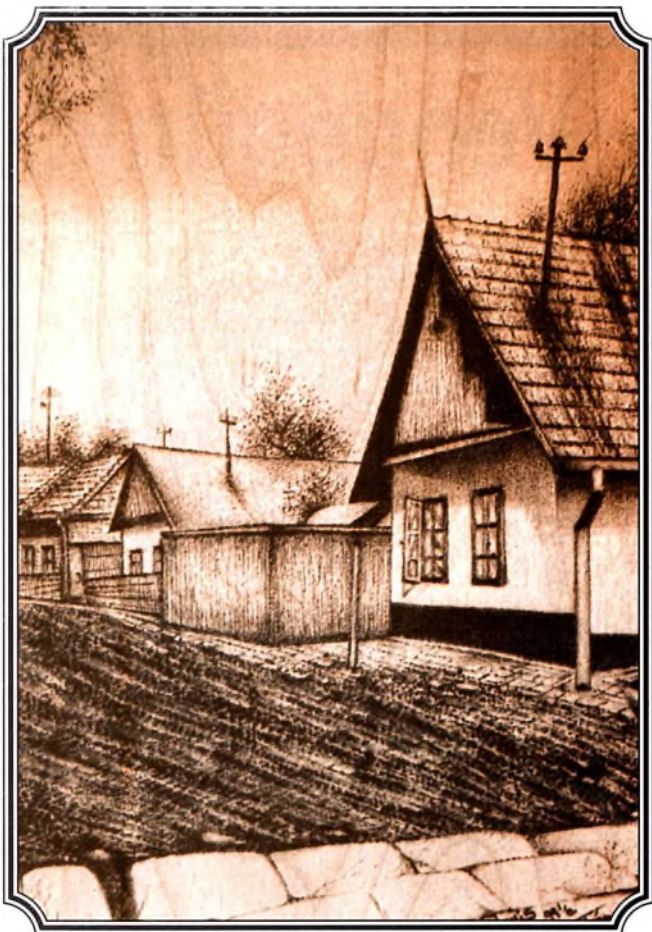
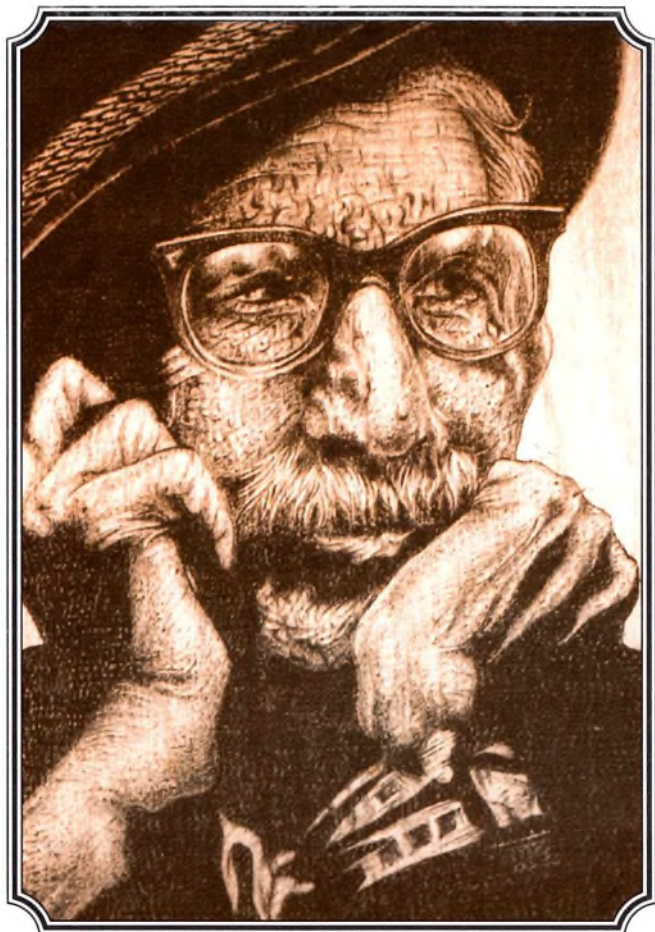
Völgyi Sándor pontosan fogalmaz. Nem szégyelli a cigányságát, de nem is büszke rá. Nem az számít, kinek milyen a bőrszíne, származása, hanem hogy le tud-e tenni valamit a közösség asztalára, hogy miként végzi a munkáját. A naiv művészeket nem kedveli, mert mint mondja, a művészi érvényesülésben nem számíthatna más, csak a minőség. Ha ez készen lesz, mutat a történelmi tabló ötödik táblájára, nem azt mondják majd, hogy ezt cigány csinálta, hanem hogy Völgyi Sándor elektrografikus.

Tegyük hozzá, akinek teh

A pontmilliomos Völgyi Sándor alkotásai

Vendégünk: Hollai Kálmán

Hollai Kálmán olyan konszolidált roma családból származik, amely már a 60-as években a polgári létformára törekedett, és meg is valósította. Hollai Kálmán édesapja szobafestő volt, az édesanyja pedig házmester. A szülők fontosnak tartották a gyermekeik taníttatását, mert ebben látták a kitörés lehetőségét. Kálmán gyermekkorában nem érintkezett romákkal, a kitörési vágy olyan mederbe terelte, ahol romának lenni viszszahúzó erőt jelentett. Nem a tudatosság, hanem az elhallgatás motiválta mindaddig, amíg olyan életpályát be nem futott, ahol a származás már nem húzhatott falat az érvényesülés elé.

A kis Kálmánka már öt éves korában eldöntötte, hogy ő bizony színész lesz. De visszakanyarodva az előbbi gondolathoz Kálmánt nagyon sok támadás érte cigány értelmiségiek

részéről a (származás vállalása és az identitás miatt), pedig aki látta az Átok és szerelem című filmet az azt is láthatta, hogy Hollai Kálmán olyan hitelesen alakította a cigány „Babát”, hogy erre csak az képes, aki génjeiben is roma, Kálmán, vagyis Baba az volt.

Az általános iskola befejezése után beiratkozott a salgótarjáni Madách Gimnáziumba, ének és zene tagozatra. Harmadikos gimnazistaként megnyerte a József Attila szavalőversenyt, ahol feltűnt **Montágh Imre** beszédtechnikai tanárnak Hollai Kálmán szép kiejtése és gyönyörű orgánuma. Olyannyira, hogy

biztatta költözzön fel Budapestre és ő a gondjaiba veszi.

1974-ben rakta le az alapjait a kaposvári Csiky Gergely színháznál. Kálmán innen jelentkezett tizenketted magával a Színművészeti Főiskolára, ahová csak egyedül őt vették fel. Nagy tisztelettel és szeretettel emlékezik a tanáira, **Kelemen Erzsébetre** (magyar szakos tanár), **Guti Évára** (elméleti tanár), és **Kazán Istvánra** (igazgatórendező).

Hollai Kálmán visszafogottan beszél a magánéletéről, egy hosszú sóhaj, amely emberi és nem színészi, engem arról győz meg, hogy Kálmán sok-sok buktatón ment át. Gyanúm beigazolódott, mert Kálmán arról beszélt, hogy többszöri válás után sikerült megállapodnia az utolsó házasságánál, amely 15 éve tart. Ebből a házasságából született egy fia és egy leánya.

Hangjából elégedettség csendül amikor a szakmai sikereiről faggatom. Sok szép és nagy szerepekkel ajándékozta meg a sors.

Szerencsére a színház nem antiszemita beállítottságú. Itt egy a fontos, a tehetség, az emberség. Hollai Kálmán az elmúlt 10 évben visszatért a roma gyökerekhez, egyre több roma értelmiségi összejöveteleken találkozom vele, s ha lehetőség kínálkozik, akkor okosan érvel, vitatkozik. A vér nem válik vízzé, mint ahogyan Hollai Kálmán esetében sem, olyannyira nem, hogy az elmúlt időszakban az Országos Cigány Önkormányzat felkérésére elkezdte a Cigány Színház alapjainak a lerakását.

Hollai Kálmánnak nemcsak színészi, hanem rendezői ambíciói is vannak, több musichalt rendezett szép sikerrel. Ezt az utóbbi, no meg a pályán eltöltött 30 év jó záloga lehet annak, hogy színi tanodákat istápoljon és tehetségeket fedezzen fel a leendő Cigány Színház számára.

Rác Lajos

Fontosabb szerepei: Kajafás, Turandot (Béres Ilonával), Barcelónában TV Fesztivál díjjal tüntették ki. Filmszerepei: Átok és szerelem, Cigányballada, Istentelenek, stb. Színházszerpek főiskolásként: Kitörés, Bluus musical, (1976) A kutya, akif Bodzi úrnak hívnak, Lamanscha lovagja, Vágy villamosa, Bánk Bán (II. Endre), Nyitott ablak, Kaktusz virága, Valahol Európában, Hello Dolly, Jézus Krisztus, szupersztár, stb. Egyetlen díjjal büszkélkedhet: a Madách Gimnázium „Örökös tagjának” választották meg.

Cigány Félóra

Raduly Józseffel, nem csupán Raduly Józsefről. Igazán nem volt nehéz dolga a rangos riporternek **Kondor Katalinnak**, amikor a Cigány Félóra október elsejei adásában arra vállalkozott, hogy bemutassa Raduly Józsefet, akinek az egész életsorsa egybefonódott a cigánysággal, a cigány politikával, a világhírű 100 Tagú Budapest Cigányzenekar létével, sikereivel. Lapunk augusztus-szeptemberi számában adtunk hírt arról, hogy Raduly Józsefet, a 100 Tagú Budapest Cigányzenekar elnökét a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjével tüntették ki augusztus 20-án.

Életközeli képet „rajzolt” a riporter Raduly Józsefről a cigány értelmiség egyik meghatározó egyéniségéről. Minden sablont mellőzve olyan életút bontakozott ki a hallgató előtt, amely példaér-

tékű, követésre érdemes. Első hallásra úgy tűnt, hosszú lesz a félóra e portréra, ám tévedett az, aki így gondolta. Miért? Elsősorban azért, mert a riportalany felkészültsége, színes, érdekes egyénisége, romapolitikusi volta az első perctől az utolsóig érdekfeszítővé tette a műsort. S egyáltalán nem mellékesként kell említenem: Raduly József úgy beszélt magáról, anyjáról, apjáról, testvéreiről, a cigánytelepről, hogy kitágítva a horizontot, az egész cigányság válságos élethelyzetét tárta ország-világ elé. Élvezetes, s emellett „nehéz” fajsúlyú riportot hallhattak a Cigány Félóra hallgatói. Olyan hitvallást magáról az emberről, az elkötelezettségről népe, fajtája iránt, ami ritkaság! Szinte kiáltás volt minden érdekelt felé: FigyeljeteK végre ide! Ez fáj, ezt kellene tenni, csele-

kedni, de sürgősen! Szólt ez mindenkihez. Kormányhoz, pártokhoz, a közvéleményhez, s cigánysághoz. Göröngyös volt Gáváról, a Fertődi telepről vezető út az egyetemig, a 100 Tagú megszűletéséig, Raduly József álmának beteljesedéséig. Ki gondolta volna, van egy roma értelmiségi, aki íróasztalával szemben őrizi annak a cigánytelepnek a festményét, ahonnan indult. Emlékeztetőül, hogy soha ne felejtse, hogy emlékeztesse.

Raduly József tudott újat mondani a fél óra minden percében. És mint vallotta, nem tagadja: „Szeretek a cigányok között élni.” Vérbeli cigánypolitikusként vette sorra sorskérdéseinket, s állította fókuszba azokat. Csak az a kérdés, vajon ki figyel oda, kit hogy „éget” meg?

-fk-

Roma Magazin

Kronológiai sorrendet mellőzve két kiemelkedően fontos riport és egy portré kapott helyet a Roma Magazin október 4-ei adásában. Az egyik a Szolnoki Roma Esély Iskola újabb sikereiről számolt be ezúttal annak apropóján, hogy az intézménybe látogatott az Indiai Köztársaság Budapesti Nagykövete asszonya, akit **Csillei Béla**, az iskola igazgatója tájékoztatót. Ebből megtudhattuk, hogy a várostól új épületet kaptak, s valami elkezdődött, s ma már a korábbi 60 roma és nem roma diákkal szemben 283 tanulót képeznek. Ez a siker mindenképpen az itteni nevelők-oktatók sikere. Jó volt hallani a hercegnő-nagykövete asszonyt indiai múltunk kutatásairól, s a közös sorsvállalásról, az

együttézésről, s a segítőkészségről, amelyet irántunk tanúsítanak.

A másik fontos, kezdeményezést felvillantó és követő példát az ELTE Szociálpolitikai Tanszéknek a Romédia Alapítvány-nal együtt tartott 2 hetes nyári egyeteme szolgáltatta, amelyet a települési önkormányzatokban tevékenykedő roma képviselők részére tartottak. Eszembe jutott: jobb későn, mint soha. **Tausz Katalin** tanszékvezető elmondta, milyen jelentősége van e tanfolyamnak. A riportalanyok arról szóltak, mi minden fontosat tanultak a nyári egyetemen ami a közigazgatásban a költségvetés készítésében való jártasságot illeti. Öröm, hogy e fontos képzés megkezdődött, s reméljük folyta-

tása lesz. Most is láthattuk, vannak olyan roma képviselőink, akik helytállnak a települési önkormányzatokban is, s felkészülten képesek képviselni a roma érdekeket. Ez azt mutatja: van utánpótlás is, s a demokráciát, intézményrendszereinek működését, a közigazgatás fortélyait meg lehet tanulni. Ez alkalommal a fiatal tehetségek arcképcsarnokában egy kiemelkedő hegedűművészt ismerhetünk meg az alig 20 esztendő **Vadászi Gyula** személyében, akit mestere a Kossuth-díjas **Kovács Dénes** professzor ajánlott figyelmünkbe, fényes jövőt jósolva a kiemelkedő tanítványának.

Farkas Kálmán

Kitüntette aktivistáit az Ózdi Cigány Szövetség

Allamalapítónk köszöntését megelőzően ünnepséget rendezett az ÓCSZ, melyre a szervezet segítői, támogatói, aktivistái és szimpatizánsai kaptak meghívást. A rendezvény nyitányaként **Gáz Zoltán** ózdi alkotó szavalta el Fohász egy népért című költeményét, majd **Strohmayer László** polgármester személyes megbízásából, **Kovács Géza** tanácsnok méltatta az esemény jelentőségét. Ez az immár hagyománnyá nemesedő kezdeményezés - emlékeztet rá - **Kótai Aladár** nevéhez fűződik, aki az előző választási ciklusban az Ózdi Város Cigány Kisebbségi Önkormányzat (ÓVCKÖ) elnöke volt. Alapvető célként azt tűzték maguk elé (s ebben emberjogi és kisebbségi tanácsnökként neki is volt némi szerepe), hogy évről-évre elismerésben részesítsék azokat, akik önzetlen tevékenységükkel elősegítik az előítéletek oldását, a kisebbségi és többségi társadalom közötti folyamatos párbeszéd fenntartását, a cigányság beilleszkedését, kulturális és szociális felemelkedését.

- A cigányság ügye nem belügy, hanem a legfontosabb közügyeink egyike - hangoztatta a továbbiakban Kovács Géza. - Ennek megfelelően az ózdi önkormányzat is kardinális kérdésként kezeli a témát és a főhangsúlyokat az oktatásra, valamint a foglalkoztatási lehetőségek bővítésére helyezi. A munka ugyanis egyrészt emberi tartást ad, másrészt olyan szociális biztonságot, családi „klímát” te-

remt, amely a jövő nemzedéke számára pozitív, követendő mintául szolgálhat.

Végezetül az egység, az összefogás, az együttgondolkodás és közös cselekvés fontosságára mutatott rá az önkormányzat tanácsnoka. Mint kifejtette: Nyílt titok, hogy a rivalizálás, az értelmetlen szembenállás, az ellenérdekeltségből fakadó „aknamunka” az ózdi vagy ózdi székhelyű regionális cigány szervezetek körében sem ismeretlen. Ennek a gyakorlatnak - javasolta - mielőbb véget kellene vetni, hiszen a cigányság csak akkor számíthat a többségi társadalom zömének egyöntetű támogatására, ha rendezi sorait, összehangolja törekvéseit, egységesen jeleníti meg érdekeit. A megnyitót követően Kótai Aladár, az ÓCSZ elnöke szólt az egybegyűltekhöz. A kisebbségi és többségi társadalom kapcsolatainak szélesítését, az aktivisták (köztük az intézmények és civil szervezetek) körének bővítését az országos és helyi politika egyaránt meghatározó feladatnak tartja. Ennek bizonyossága, hogy a minden év augusztusában sorra kerülő kitüntetési ünnepség megrendezését az Oktatási és Művelődési Minisztérium, a Nemzeti és Kulturális Örökség Minisztériuma, az Ózdi Önkormányzat és személyesen a polgármester is támogatta, illetve támogatja.

- Jól tudom - hangoztatta végezetül Kótai Aladár -, hogy az emléklap és a tárgyjutalom sze-

rény ellentételezése annak, amit aktivistáink a cigányság sorsának jobbra fordításáért tettek. Azzal is tisztában vagyok azonban, hogy akinek van füle a hallásra, az megérti a gesztusban rejlő társadalmi üzenetet. Történetesen azt, hogy csak közösen rendezhetjük közös dolgainkat, hogy - az európai normáknak megfelelően - csak közösen rakhatjuk le azokat az alapokat, melyek a hosszú távú, békés és konstruktív együttműködés pilléreit képezhetik.

Befejezésül - Kótai Aladár méltató szavai kíséretében - Kovács Géza tanácsnok adta át az elismeréseket. A tárgyjutalmat és az emléklapot, melyen az ÓCSZ elnökének aláírása mellett Strohmayer László polgármester és **Farkas Flórán**, az Országos Cigány Önkormányzat elnökének kézjegye is szerepel, a következőknek ítélte oda az ÓCSZ testülete: **Alabán János, Balogh Károly, Berki Ernő, Pásztor Ferenc, Répás Gyuláné, Váradi Gábor, Váradi József, Jónás Alfréd, Farkas Géza, Aradi Pál, Énekes Istvánné, Jaskóné Farkas Éva, Fucker Bertalan, Nagy Viktor, Pintér György, Makó József és B. Tóth Gyula**. Az elismerésért - a kitüntettek nevében - Alabán János, a Hangony és Vidéke Takarékszövetkezet elnökgazgatója mondott köszönetet, majd Váradi Gábor festő sorstársa, **Kovács József Hontalan** cigányköltő versének elszavalásával ért véget a rendezvény hivatalos programja.

B. Tóth Gyula

Egy sokrétű ember

Beszélgetés Horváth Sándorral

Az EROCK együttes

Horváth Sándort a Kapocs Háló Alapítványnál kerestük meg, ahol az Újra dolgozom program keretében tanácsadóként tevékenykedik. Elmondása szerint jelen munkahelyén célul tűzte ki, hogy a romáknak segítséget nyújtson az elhelyezkedésben.

E cél már elegendő lenne, hogy felfigyeljenek Sándorra, mi mégsem csupán ezért kerestük meg.

- Kérem meséljen az ön által létrehozott egyesületről!

- Tulajdonképpen jómagam vagyok az ötletgazda. Egyesületünk neve SZTEK, ami annyit jelent: Szolnoki Tehetségek Egyesületének Klubja, de alapító okiratunkban úgy szerepelünk, mint kreatív emberek klubja. Annak ellenére, hogy én zenész vagyok, az egyesületben mindenféle művészi kategória megtalálható és ez folyamatosan bővül. Jó kapcsolatunk van a médiával, olyanokra, hogy nemrégiben az RTL-klub is meghívott egyik műsorába.

- Milyen stílusú zenével foglalkozik, hogyan lett zenész?

- Nem családi örökség, hiszen senki nem volt nálunk zenei beállítottságú. A gitározás csak úgy magától jött, amatőr barátaim segítségével. Azóta annyira hozzám nőtt, hogyha nincs otthon a gitárom úgy érzem, mintha a fél karom hiányozna. Sajnos nemrégiben anyagi problémáim voltak és el kellett adnom a hangszer, de sokszor kérem kölcsön, hogy tudjak gyakorolni. Hét hónapja alapítottuk **Liska Zsanettel** és **Óvári Tündével** az EROCK nevű együttest. Itt a lányokkal énekelünk, illetve én gitározom.

Főleg saját szerzeményeimet adjuk elő, melyek gyerekekről szólnak gyerekeknek, az ő álmvilágukról, vágyaikról.

- Egyedül neveli két gyermekét. Gondolom innen is merít ötleteket.

- Nem, sajnos nem, hiszen a mai gyerekek már nem meséken, hanem

inkább számítógépeken nőnek fel, amiből nem igazán lehet fantáziát meríteni, így inkább a saját gyermekkori élményeimre kell hagyatkoznom, mind a dalok, mind a versek tekintetében.

Gyermekeim inkább jó kritikusok, hiszen nekik mutatom meg először a szerzeményeimet és ők a legösszintébb közönségem. Egyébként a többi gyerekre is ez jellemző, így mindig tudom mi az, ami jó, mi az, amin változtatnom kell. Előfordul, hogy kislányom is velem énekel a színpadon.

- Versei is kizárólag gyerekekről szólnak?

- Nem, nem egészen, hiszen a kabaré jelenetek mellett az Aktív rádióban is fel szokták olvasni jegyzeteimet.

- Milyen fellépéseket tudhat maga mögött, és melyek a további tervek?

- Legutóbb a Széchenyi lakótelepen léptünk fel a Vakációzáró bulin, ahol volt egy rajzverseny is, azon kívül koncerteztünk az I. Szolnoki Gyermekfesztiválon, rendszeresen meghívnak bennünket ifjúsági táborokba, iskolákba. További terveim között szerepel egy kazetta megjelentetése, illetve egy verseskötet, amihez most gyűjtöm az anyagokat. Célom és álmom is egyben egy olyan rendezvény létrehozása, ahol hagyományos cigányzenészek léphetnének fel. Így egyrészt megismertethetnénk ezt a kihalóban lévő műfajt, másrészt segíteni tudnánk azon zenészeknek, akik ezt életben akarják tartani.

B. Kótyé Lilla

A felzárkózás kényszere

Minél többet beszélünk az európai felzárkózás kényszeréről vagy elengedhetetlenségéről, annál nyilvánvalóbb, hogy ennek számos hátráltató tényezője van. Kezdve attól, hogy *a társadalom végérvényesen kettészakadt. S nem csupán gazdasági vagy kulturális szempontból, hanem sokkal inkább a vállalt és vállalható értékek alapján.* Mert ha európai méretekben is nézzük: az egyik oldalon a rend, a politikai és társadalmi stabilitás szilárd vagy legalábbis annak tűnő értékeivel és normáival számolhatunk, addig a másik oldalon a káosz, az instabilitással és irányvesztettség. S így van ez a társadalomban is. A felülvétők biztonságával az alullevők bizonytalanságával szemben. Még hozzá minden szempontból.

NYOMORGÓ MILLIÓK

Ha persze azt a szűk réteget nézzük, amelynek tagjai ma polgárnak tekinthetők, azok máris európainak tekinthetik magukat. Bécsben ugyanúgy élhetnének, mint Budapesten. Életstílusuk és fogyasztási szokásaik sem különböznek a fejlett országok polgáraitól. Nem úgy, mint azoké a nyomorgó millióké, akiknek a helyzete az ezredforduló végéhez közeledve sem változott. Ám ha valóban fontos az európai felzárkózás, akkor erről a körülményről sem feledkezhetünk el. Kivált azért sem, mert a közös kulturális és civilizációs örökségben gyökerező, közösen vallott értékeken alapuló európai reálpolitika alapkövetelményként nem csupán az emberi jogok feltétlen tiszteletben tartását hirdeti, hanem minden ember méltóságának elfogadását is. Más kérdés, hogy *lehet-e igazán emberi méltóságról beszélni akkor, ha a közvetlen*

túlélés kényszere mindennél meghatározóbb? Aligha.

Mert *aki éhezik, s teljességgel reménytelennek látja jövőjét, az európai távlatok a legkevésbé sem nyugtízik le.* Egyszerűen azzal van elfoglalva, hogy legalább minimálisan elviselhetővé tegye életkörülményeit, s ezúttal sem csupán a cigányságra kell gondolni, hanem a társadalom elesettjeire, akik nem, vagy alig rendelkeznek valamilyen képzettséggel. S akik ilyen formán Európába nem tudnak bejutni. Ha pedig erről a realitásról nem veszünk tudomást, legfeljebb csak áltathatjuk magunkat azzal, hogy bizonyosan javulni fog az iménti helyzet. Vélhetően igen, a valóságban viszont akkor, ha a kettészakadt társadalom gazdasági, szociális, kulturális, politikai stb. törésvonalai tovább nem mélyülnek. A polgári ábrándok szövögetése legfeljebb a kormányzati hatalomnak hozhat időleges hasznot. Ha viszont az ábrándok rabjai maradunk, bármilyen megtörténhet. Mindenekelőtt az illúzióvesztés, mely újabb pesszimizmust szülhet. Akár függetlenül attól is, hogy ami a gazdaságban jelenleg folyik, a piacgazdálkodás teljes kiépülésének irányából mutat.

A FELZÁRKÓZÁS SIKERE VAGY SIKERTELENSÉGE

Mert az mindennél egyértelműbb, hogy az európaiság fogalma nem nélkülözheti az anyagi és a szellemi gazdagságot. Még konkrétabban: a civilizatórikus javakhoz való hozzáférés egyenlő esélyét. Legalábbis abban az értelemben, hogy a fennálló egyenlőtlenségek sohasem lehetnek annyira meghatározóak, hogy a kirekesztettek ne tudjanak felemelkedni. Végül is ezen múlik a felzárkózás sikere vagy sikertelensége.

Valójában azon, hogy minden állampolgár számára megteremtődjék a gazdasági, anyagi és szellemi háttére is a szabadságnak. Enélkül értelmetlen bármiféle fejlődésről vagy változásról beszélni. Ugyanakkor *pszichológiai értelemben a szabadság lényege, hogy rendelkezünk a helyzetünk értékeléséhez, megoldásához szükséges információkkal és képesek vagyunk aktívan hozzájárulni saját helyzetünk megoldásához.* A demokratikus társadalom ezeket a jogokat, az információ, az aktivitás és a cselekvés jogát, illetve egyben kötelességét jelenti állampolgárai számára.

Csak éppen szomorúan állapíthatjuk meg, hogy az említett jogok formálisan ugyan léteznek, a gyakorlatban viszont mérhetetlenül nehezen érvényesíthetők. Nyilván azért is, mert az oly sokszor hangoztatott polgárosodás korlátozó tényezői nem szűntek meg. Hanem ellenkezőleg, az anyagi, a hatalmi és a kulturális tőke egyoldalú birtoklása révén érzékelhetően növekszik a társadalmi csoportok közti különbség. Holott az európai felzárkózás elengedhetetlen feltétele, hogy a vállalható alapértékeket tekintve sem legyenek felszámolhatatlan egyenlőtlenségek. Az európaiság eszméje egyszerre arra is felhívja a figyelmet, hogy *minden nemzeti államban érvényesíteni kell a gazdaságban, a kultúrában és a politikában a szabadságot, védeni kell a kisebbségek jogait, a polgárok teljes egyenlőségét.* Ám mindennek valódi garanciáját az jelenti, ha az anyagi és szellemi feltételek is rendelkezésre állnak. Vagyis a polgárrá válás nem szerzett előnyökön alapul. Akár a többségi társadalomhoz tartozik valaki, akár a kisebbséghez.

Dr. Kerékgyártó T. István

Pályázati felhívás

Az Autonómia Alapítvány pályázata roma civil szervezetek számára zöldségtermesztés támogatására

A programban olyan szervezetek vehetnek részt, amelyek

- az elmúlt 3 évben sikerrel vettek részt az Autonómia Alapítvány vagy más, hasonló területen működő támogató által meghirdetett programokban.
- amelyek a korábbi tapasztalataik beépítésével tevékenységüket a 2000. évben is folytatni szeretnék.
- amelyek a programba bevont, többségében roma családokkal közösen való-sítják meg a támogatásosztó program céljait.

A pályázati program célja:

- hátrányos helyzetű családok megélhetését segítő mezőgazdasági tevékenységének támogatása,
- korábban mezőgazdasági termeléssel csak alapszinten (pl. konyhakert) foglalkozó családok minél szélesebb körű bevonása a programba, számukra korábban nem meglévő kertészeti, mezőgazdasági szakismeret átadása tanácsadással, képzéssel,
- korábban már hasonló tevékenységet folytatott családok szakismeretének bővítése, magasabb színvonalú termelői tevékenységük anyagi feltételeinek biztosítása,
- a program keretében megtermelt árúk értékesítése.

A pályázat során támogatás kérhető:

- vetőmagokra, palántára, vízdíjra (vagy az öntözéssel összefüggő költségekre),
- műtrágyára, szerves trágyára,
- növényvédő szerekre,
- termeléshez szükséges eszközök, berendezések beszerzésére,
- szakértő díjazására (a program során kötelező szakértő alkalmazása).

A pályázat elbírálása során előnyt élveznek azok a pályázatok, amelyek

- a pályázati program során célul tűzte ki a résztvevők későbbi önálló áruter-melővé válását, a program elemei ezt a folyamatot elősegítik,
- kidolgozott elképzeléssel rendelkeznek a szakismerettel nem rendelkező résztvevők szakmai ismereteinek bővítésére vonatkozóan, erre vonatkozó kép-zési elemet is beépítettek a programba,
- a programban részt vevő családok az első évben külön-külön kb. 2000m² (550 nöl) föld művelését vállalják.

A pályázat beadásának feltétele, hogy a résztvevő családok által művelendő föld-ek a művelésre alkalmasak legyenek, a résztvevők rendelkezzenek a műve-léshez szükséges kéziszerszámokkal, a családok vállalják a művelendő föld-ek talaj-clókészítést. A pályázó szervezet a programban csak szervező és értéke-sítő (integráló) szerepet tölt be, a munkát külön parcellákon a résztvevő csalá-dok végzik! A program időtartama 2 év. A pályázatot kizárólag az Autonómia Alapítvány által elkészített és a szervezeteknek postai úton eljuttatott adatlapon lehet benyújtani.

A pályázható maximális támogatás: 1.600.000 Ft adomány szervezetenként (az első évre).

A pályázatok leadási határideje: 1999. november 15.

A pályázatok előzetes monitorozása: folyamatos, zárása 1999. november 26. (péntek)

Döntés: 1999. december 11.

Szerződés és az első támogatásrész utalása: 2000. január

Tanfolyamok: február-április

A második évi program pályázatainak leadási határideje: 2000. július

A második évi program kezdete: 2000. szeptember.

A második évi program vége: 2001. június-augusztus.

Programfelelősök: Béres Tibor, Lukács György

Pályázati adatlap kizárólag írásban kérhető az Autonómia Alapítvány címén: Autonómia Alapítvány, 1137 Budapest, Pozsonyi út 14. II/9.

A SOROS ALAPÍTVÁNY PÁLYÁZATAI

Innovatív pedagógiai módszerek a roma gyerekek nevelésében, oktatásában (Kódszám: 883)

A pályázat célja:

- Olyan programok támogatása, amelyek már helyi szinten bevált vagy új pedagógiai elemeket, módszereket, gyakorlatot honosítanak meg a roma gyer-kekekkel való foglalkozásban, segítik a cigány gyerekek beilleszkedését a több-ségi társadalomba, valamint csökkentik a pedagógusok roma gyerekekkel szembeni előítéletét, és integrált oktatási programban teszik sikeressé a roma tanulókat.
- Olyan iskolaérettségi- és intelligenciavizsgálat kidolgozásának támogatása, amely az alternatív és innovatív oktatás tapasztalatait és eredményeit felhasználja és a multikulturalitás elvét a felmérési gyakorlatban érvényesíti.

Pályázók köre:

- Olyan óvodák, általános iskolák, középiskolák, kollégiumok, valamint roma kisebbségi oktatási intézmények, alapítványok, szakmai közösségek, egyének akik kiemelten fontosnak tartják a roma gyerekek iskolai sikerességét.

Az Alapítvány a pályázat keretében nem ad támogatást:

- beruházások finanszírozására,
- külföldi utazásokhoz,
- kulturális rendezvények szervezésére,
- táborokra.

A pályázat követelményei:

Az ürlaphoz mellékelni kell:

- a program szakmai-pedagógiai leírását,
- a program céljának részletes ismertetését,
- a várható konkrét eredmények leírását,
- a lebonyolításért felelős személyek felsorolását,
- a megvalósításban közreműködő külső szakértők vagy intézmények megne-vezését és rövid szakmai önéletrajzát,
- a program megvalósításának időrendjét,
- részletes költségvetést.

Beküldési határidő: 1999. november 16.

A pályázati döntésekről szóló értesítés várható határideje: 2000. január 31.

Roma tanulók szakképzése (Kódszám: 886)

A pályázat célja:

- Azoknak a szakképző intézményeknek, szervezeteknek, vállalatoknak, kis-vállalkozóknak a támogatása, akik segítik és ösztönzik a roma tanulókat a pályaválasztásban, és az első szakmájuk megszerzésében.

A pályázók köre:

- Olyan szakképző intézmények, szervezetek, vállalatok, kisvállalkozók pályázhatnak, akik szakképzést és gyakorlati oktatást vállalnak, és utána segí-tenek a diákoknak a szakmunkásként való elhelyezkedésben.
- A kuratórium előnyben részesíti azokat a pályázókat, akik a munkacérpiacon keresett és hiányszakmák képzését támogatják, különös tekintettel a gyengé-ben tanuló, hátrányos helyzetű, legalább általános iskolát végzett diákokra.
- Kizárólag azokat a képzéseket támogatjuk, ahol a képzésben részt vevők legalább 50 százaléka roma származású.

Pályázni lehet:

- A képzéshez szükséges felszerelések, kellékek, segédanyagok beszerzésére,
- Kisvállalkozók esetén a képzés ideje alatt ösztöndíjra, a vizsga költségeire,
- A roma diákok esetleges tandíjára, amit a Soros Alapítvány a képzőknek köz-vetlenül fizet ki.

Az ürlaphoz mellékelni kell:

- A pályázati program részletes leírását, amelynek tartalmaznia kell a következőket:
- az intézmény szakmai hátterének bemutatását (Intézmények, szervezetek vállalatok esetén)
- az intézmény leírását (Intézmények, szervezetek vállalatok esetén)

Pályázati felhívás

- az intézmény működését bemutató dokumentumokat (Intézmények, szervezetek vállalatok esetén)
- a kisvállalkozó működési engedélyének, cégbirósági bejegyzésének, mestervizsgáját igazoló okiratának fénymásolatát (kisvállalkozó esetén)
- a kisvállalkozó szakmai önéletrajzát (kisvállalkozó esetén)
- a képzési tervet,
- esetleges együttműködési nyilatkozatokat,
- a program megvalósításának ütemtervét,
- a megvalósításban résztvevő partnerek bemutatását, az együttműködés módját,
- a program részletes költségvetését, külön feltüntetve ebből az önrészt, és az egyéb forrásokat,
- tandíj igénylése esetén a képzendők jellemzését, szociális háttérük, és tanulmányi eredményük leírását.

Beküldési határidő: 1999. november 17.

A pályázati döntésekről szóló értesítés várható határideje: 2000. január

Roma egészségügyi és rehabilitációs program (Kódszám: 896)

A pályázat célja:

Komplex szociális, egészségügyi és rehabilitációs programok támogatása. Pályázni olyan programokkal lehet, melyek az elszegényedett térségek településein, telepsterű elköltöztetésben (utca, sor, telep) élő roma népesség egészségügyi ellátásának, közegészségügyi helyzetének és lakókörnyezeti viszonyainak javítását célozzák meg. Előnyben részesülnek azok a programok, melyek nem az elköltöztetést fenntartó és erősítő, hanem a roma és nem roma népesség együttműködését előmozdító elképzeléseket tartalmaznak.

Pályázni lehet:

1. Egy-egy kistérség településeinek összefogásával, megfelelő szakemberrel, oktatási intézmények, munkaügyi központok, stb. bevonásával a térségben élő roma és nem roma fiatalok számára egészségügyi és szociális segítő képzést szervezésének támogatására. A pályázati program sikeresen végzett fiatalok számára képzetségüknek megfelelő, rendszeres alkalmazást biztosít a szociális és egészségügyi ellátás keretein belül, akár közhasznú foglalkoztatás formájában is. Előnyben részesülnek azok a programok, melyek a telepsterűen elköltöztetett roma népesség fiataljai közül választják ki a kiképzendő fiatalokat.
2. A telepsterű (utca, sor, telep) elköltöztetésben élő roma népességben belül olyan egészségügyi bázisok létrehozásának támogatására, melyek alkalmasak elsősegélynyújtásra, egészségügyi intézményekkel való kapcsolattartásra, telepeken lévő közegészségügyi, betegségmegelőző ill. gyors betegség elhárító tevékenységre és gyógyító-megelőző-felvilágosító munkára. Előnyben részesülnek azok a programok, melyek a különböző intézményeket, szervezeteket összefogják, koordinálják az egészségügyi állomások létrehozása során, segítik és szakmailag irányítják az adott állomások tagjait, ill. a velük folyamatosan kapcsolatot tartó egészségügyi intézmények képviselőit, valamint a roma közösségek keretein belül végzik gyógyító-megelőző-felvilágosító munkájukat. A bázisok létrehozásának programjában konkrétan meg kell jelölni azon személyeket, akik megfelelő képzettséggel rendelkeznek, ilyen irányú átképzési programon részt vettek, jelenleg is a szociális-egészségügyi ellátási rendszeren belül dolgoznak, vagy megfelelő szakmai segítség mellett a fenti célok megvalósítására alkalmasak. Előnyben részesülnek azok a programok, melyek a létrehozandó bázisok roma munkatársait folyamatosan foglalkoztatják, ill. a telepsterű körülmények közötti tevékenységen túl bevonják és foglalkoztatják az egészségügyi-szociális intézmények keretein belüli hasonló jellegű tevékenységre.
3. Olyan programok támogatására, melyek a telepsterű elköltöztetésben élő lakókörnyezeti viszonyainak javítására, tereprendezésére, higiénikus viszonyok javítására, játszótérek kialakítására, folyamatos tereprendezésre és karbantartására, stb-re vonatkoznak. Előnyben részesülnek az olyan közhasznú vagy egyéb foglalkoztatásban megvalósuló, infrastrukturális, (út, ivóvíz, csatorna) fejlesztési munkák, melyek oldják és kicgyenlítik az adott telepsterűen belüli infrastrukturális különbségeket, különös tekintettel a telepsterű elköltöztetésből adódó hátrányokra.

A pályázat követelményei:

Kiemelten előnyben részesülnek azok a pályázatok, amelyek több telepsterűt bevonó, a fenti (1,2,3, vagy ezek közül bármelyik kettő) pontokban foglalt célokat egységesítő pályázati programokat nyújtanak be. Az átképzési programoknál és a közhasznú foglalkoztatásnál a jelenleg érvényben lévő

hatályos munkajogi szabályok a pályázó számára kötelezőek. Az átképzési programoknál a munkaügyi központokkal való együttműködési szerződés, a közhasznú munka esetén a többszörösen módosított az 1991 IV tv 16/A paragrafus ill. az egyéb törvényi háttér meglétének igazolása szükséges, melyet a foglalkoztatónak a munkaügyi központok igazolásával együtt a Soros Alapítvány felé a pályázathoz csatolni kell. A pályázati költségvetésnek tartalmazni kell a program megvalósítását segítő egyéb anyagi alapokat, azok mértékét és ezek forrásait.

A pályázók köre:

Roma közösségek fenti célokra alakuló civil szerveződései, telepsterű és kisebbségi önkormányzatok, szakapolói és gondozói intézmények illetve tagjaik. Érintett civil szervezetek vagy közhasznú társaságok, házi orvosok, illetve az ÁNTSZ és szervezetei, szakorvosi rendelői és kórházak, illetve azok tagjai. A pályázatot a fenti körből bárki benyújthatja, de a pályázatnak tartalmaznia kell az intézményes vagy egyéni résztvevők körét (pl. nevét, intézményi igérvenyt, együttműködési megállapodásokat, az együttműködési formák konkrét részletezését)

Pályázni lehet:

1. A képzési programok lebonyolítási és működési költségeire, eszköz-költségeire, indokolt esetben ösztöndíjakra.
2. Az egészségügyi állomások létrehozásának működési és eszköz-költségeire, indokolt esetben ösztöndíjakra.
3. A környezeti, rehabilitációs programoknál eszköz-költségeire, anyag-költségeire, többletfoglalkoztatással járó költségekre és a közhasznú foglalkoztatás támogatására.

Beküldési határidő: 1999. november 20.

A pályázati döntésről szóló értesítés várható határideje: 1999. december 31.

Soros Alapítvány, 1525 Budapest, Pf. 34. (Tel: 315-0315, Fax: 315-0201),

vagy személyesen: Budapest, II. Bolyai út 14.

A Soros Alapítvány részletes tájékoztatója a www.soros.hu címen megtalálható az Interneten. Az Internetről az úrlapok letölthetők.

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány pályázatot hirdet „Közéleti díj” odaítélésére

A díjat olyan cigány és nem cigány személyeknek, közösségeknek, helyi szervezeteknek és intézményeknek ítéli oda tevékenységük elismeréseként a Kuratórium, akik munkájukkal, tevékenységükkel saját közösségükben a legtöbbet tették a többség és a kisebbség együttélésének javításáért, egymás jobb elfogadásáért és megismeréséért - a cigány emberek társadalmi integrációja érdekében.

A kuratórium négy személy és egy szervezet vagy közösség, illetőleg intézmény számára ítéli meg a díjat. (A négy magánszemély részére adományozandó díjból a Kuratórium eggyel a díj céljainak leginkább megfelelő polgármestert jutalmaz.)

Javaslatot tehetnek díjazottak személyre magánszemélyek, közösségek, szervezetek **1999. december 1-ig.**

A javaslatnak tartalmaznia kell:

- a jelölt pályázati céllal összefüggő tevékenységét bemutató ismertetőt,
- a jelölt pontos adatait,
- az ajánló adatait.

A díjjal magánszemély esetén bruttó 100.000 Ft, szervezet, közösség, illetőleg intézmény esetén 200.000 Ft támogatás jár.

A határidőn túl és a hiányosan érkezett pályázatokat a Közalapítvány nem őrzi meg és nem küldi vissza, azokról értesítést nem küld. A Kuratórium döntését 2000. január 31-ig hozza meg.

A javaslatot - formanyomtatvány nélkül - lehet benyújtani a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány címére (1021 Budapest, Budakeszi út 55/d. P/5.ép V/2.) 1 példányban.

5000

Két keréken Déryné nyomában

Oláh Évike a komédiások táborában

A nagy mesejátékban Évike volt a szakácsnő

Oláh Évike Zsámbokról jár át minden nap Turára az iskolába. Itt tanul az egyik speciális, kislétszámú osztályban. Reggel már 6 órakor fel kell kelnie, hogy elérje a buszt, amely háromnegyed hétkor indul. A következő járattal már nagyon elkésne az első óráról. Évike azonban soha nem késik el. Nagyon szeret iskolába járni. Ebben a tanévben már a nyolcadik osztály tanulója. Szeret tanulni is. Igyekszik mindig pontosan elvégezni iskolai kötelességeit, a tanórákon fegyelmezetten viselkedik. Osztálytársai szeretik, segítségére mindig számíthatnak.

A tanév első napjaiban Évike osztálytársai gyűrűjében állt az óráközi szünetekben. Összinté kíváncsisággal álltam be én is az egyik napon a hallgatók közé.

- Emlékszel Ágika, amikor a nagy táborozó előadásra készültünk, milyen sokat gondoltunk azon, hogy hogyan lehetne a Gonosz Tündért meggyőzni helytelen viselkedéséről? - kérdezte meg éppen ekkor barátját Baranyi Ágita Évike. Nem véletlenül, hiszen Ági húgával együtt 8 napot töltött a Turai Kiskomédiások táborában az öregerdei gyermektáborban, természetesen Évikével együtt. Ágnes nem gondolkodott sokáig a válaszon, azonnal mondta:

- Én rögtön tudtam, hogy meg fog javulni. Ez nem csak a mesében történhet

meg, hanem a valóságban is. Én is nagyon jól éreztem magam a délelőtti foglalkozásokon, de a mindennapi délutáni fürdés is nagyon tetszett.

- Mesélnél nekem erről a táborról? - kérdeztem Évikét.

- Életemben először voltam táborban és elképzelni sem tudtam, hogy milyen érdekes tud lenni ott minden. Amikor tanárnőnk, Jutka néni közölte velem, hogy szeretne elvinni a komédiások táborába, azt hittem csak viccel. De aztán örömmel mondtam igent, főleg amikor azt is megtudtam, hogy Ágiék is jönni fognak. Azt már hallottam, hogy ebben a táborban a korábbi években is voltak roma gyerekek, ez számomra nagyon biztató volt. Hogy mi minden történt ebben a táborban, bizony nehéz volna egy tízperces szünet alatt elmondani. Főleg a délutáni és esti játékokra gondolok vissza nagyon szívesen. Mindennap várt bennünket valamilyen meglepetés. Részt vehettünk jelmezbálon, saját készítésű jelmezekben, de volt diszkó is két alkalommal, aztán nagyon érdekesek voltak az előadások, amelyeket a tanyavilágban élő embereknek készítettünk elő és mutattunk be. Kicsit féltem a sok kerékpározástól, de nem is gondoltam, hogy ez is milyen érdekes lesz.

Évike még szívesen beszélne tovább, de közben megszólalt a csengő és Jutka néni, Diligens Károlyné már az ajtóban várta tanulóit. A következő szünetben vele beszélgettünk a táborról, amelynek ő volt a vezetője.

- Szóljon néhány szót a Komédiások munkájáról!

- Már egy évtizede működik a színjátszó szakkörünk a turai iskolában. Általában minden évben egy darabbal mutatkoztunk be a közönségnek és a nyári táborainkban még egy kisebb darabbal is kedveskedni szoktunk a táborzáróra érkező szülőknek. A gyerekekkel minden héten találkozunk, sok-sok játék előzi meg a színpadi fellépések konkrét előkészületeit. Én arra törekszem, hogy éljek át mindazt, amit a menet közben kialakuló forgatókönyv megkíván a szereplőktől. Öregerdőre 7 éve járunk, minden nyáron. Itt a szakmai foglalkozások mellett sok vidámság és izgalom várja a táborozókat. Táborunk vezetőgárdája szinte egész évben készül arra, hogy itt minden jól sikerüljön. A tét ugyanis nagy: előadásainkkal az ottani tanyavilág lakóinak szeretnénk kedveskedni!

- Hogyan jutott el Oláh Évike, három szintén roma gyermek társaságában ebbe a táborba?

- Csaknem minden évben jönnek velünk roma gyerekek. A nagy csoportunkban is dolgoznak roma fiatalok, ezt én nagyon szükséges tendenciaként könyvelem el. Évike egyébként az iskolában szervezett Petőfi szavalóversenyen második lett, a Ki-mit-tud?-on pedig első helyezést ért el az elmúlt tanévben. Tehát a teljesítményei alapján ismét méltóvá vált arra, hogy a táborba velünk jöhessen. Egyébként nem hiszem, hogy figyelembe véve a jelenlegi körülményeket eljuthatna bárhová is táborozni egy hatgyermekes család valamelyik csemetéje.

Sajnos a csengetés ismét belerontott beszélgetésünkbe, sietve köszöntem el a tanárnőtől, de az ajtóban Évike még megállt mellettem egy pillanatra:

- Tessék majd eljönni a ballagásunkra is! Az osztályból ebben az évben öten fogunk ballagni. Nagyon szép ruhánk lesz! Már most gyűjtjük a pénzt, hogy meg tudjuk venni a nagy ünnepre.

Takács Pál

F E J T Ö R Ö K

Kedves Gyerekek!

Ugye már visszazökkentetek a mindennapi tanulás mély rejtelseibe? Gondolataitoknak a matematika, kémia és más tudományok körül kell forognia, hisz jó érdemjegyekre csak így számíhattok. Szabadidőtökben olvassátok újságunkat, sok érdekes írást találhattok benne. Fejtőrőnket, rejtvényeinkeket fejtsétek meg és küldjétek be, mert ezekből is tanulhattok!

Jól figyelj!

Az alábbi két kép első látásra egyforma. Ha jobban megfigyeled a képeket, megtalálod a különbséget.

Kérjük, hogy legalább három eltérést találj a két képen, amit szövegesen küldjétek be!

Találós kérdések!

- Hátul taszigálják, elől huzigálják. Mi az?
- Fele a markomban, fele az ajtóban. Mi az?
- Kis dobozban száz veszély, piros nyelve sokat ér. Mi az?

Első rejtvényünk történelmi jellegű, amely a negyvenhárom évvel ezelőtti Hagyományokra vezet benneteket. 1956. október 23-án az emberek próbálták megváltoztatni életüket. Három fogalom megfejtését küldjétek be!

S Z B D S G

F G G T L N S G

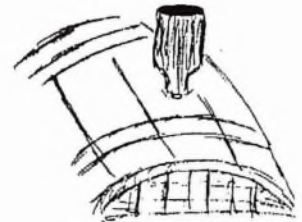
D M K R C

Függőleges sor, középen!

Nyerni lehet vele								Gyermekek megőrző helye
Jégen vágják								Végtag
Lenn								Építőanyag
Ilyen anyag a sav								Időmérő eszközök javítója
Főzelék növény								Éjszakai mulatóhely
Kitalált történet								Amikor lemegy a Nap
A lehullott levél								Ravasz állat

Többet vízzel!

Miska gazdához vendég érkezik. Nagyon szeretné vele megkóstoltatni jófajta borát. Sajnos a hordó csapját kölcsönadta, a lopója meg eltörött. Hogyan segített magán, hogyan csalogatta ki a bort a hordóból?
Segít az alábbi rajz!

A rejtvényekhez jó szórakozást kívánunk!

Az oldalt összeállította: Bujdosó Jánosné

Ajánló Bibliográfia cigány könyvtárak összeállításához

Érdeklődők figyelmébe ajánljuk a Magyar Művelődési Intézet munkatársának, Dr. Bódi Zsuzsannának az alábbi ajánló bibliográfiát összeállítását, melyben az 1998 és 1999-ben megjelent cigány témájú kötetek címét közli. A teljes összeállítás - az előző éveket is beleértve - szerkesztőségünk címén, szükség esetén igényelhető.

A könyvek egy része az OSIRIS Könyvesházban megvásárolható (1053 Budapest Veres Pálné út 4-6. Tel./Fax: 266-4999, 318-2516).

1998

Tanulmánykötetek

- Bari Károly** (Szerk.): Tanulmányok a cigányságról és hagyományos kultúrájáról. Petőfi Sándor Művelődési Központ, Gödöllő, 1998. 124 p. ill.
- Bernáth Gábor-Messing Vera**: „vágóképként, csak némában” Romák a magyarországi médiában. Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal: 1998. 104 p.
- Bódi Zsuzsanna**: Magyarországi cigány mesterségek. Cigány Népművészek Országos Egyesülete: Budapest, 1998. 32 p.
- Bódi Zsuzsanna** (Szerk.): Tanulmányok a magyarországi beás cigányokról. Studies about Boyash Gypsies in Hungary. Magyar Néprajzi Társaság, Budapest, 1997. 210 p. ill., Bibl. a cikkek végén. Magyar és Angol nyelven.
- Forray R. Katalin-Hegedűs T. András**: Cigány gyermekek szocializációja. Család és iskola. Aula Kiadó Kft. Budapest, 1998. 391 p.
- Kereszty Zsuzsa-Pólya Zoltán** (Szerk.): Csenyete antológia. Vízjelek Vállalkozás: Csenyete-Szombathely-Budapest, 1998. 359 p. ill. (bár könyvek)
- Kertesi Gábor-Kézdi Gábor**: A cigány népesség Magyarországon. Dokumentáció és adattár. socio-typo, Budapest, 1998. 467 p. ill. térk.
- Kovalecs Katalin-Csongor Anna és Bódi Zsuzsanna** közreműködésével szerk.: Cigány társadalom - cigány kultúra. BTF-IFA-MKM: Budapest, 1998. 605 p. ill. (Tanítók kiskönyvtára 9.)
- Liégeois, Jean-Pierre**: Romák, cigányok, utazók. Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központ: Budapest, 1998. 172 p.
- Magyar László András** (Szerk.): Jakobus Thomasius - Ahasverus Fritschius - Enssci György: A cigányok. (Három korai tanulmány a cigányokról.) Prphcus Kiadó Kft: Budapest, 1998. 104 p.
- Nagy Pál**: A magyarországi cigányok története a rendi társadalom korában. Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola Társadalomtudományi Tanszék: Kaposvár, 1998. 499 p.
- Szuhay Péter** (Szerk.): Cigány-kép - Roma-kép. Gypsy-Image - Roma-Image. A Néprajzi Múzeum „Romák Közép és Kelet-Európában” című nemzetközi kiállításának képeskönyve. Illustrated book of the international exhibition „Roma in Central and Eastern Europe” organized by the Museum of Ethnography. Néprajzi Múzeum: Budapest, 1998. 103 p. ill. Magyar és angol nyelven

Folklór Forrásközlések

- Albert Ernő**: Sok szép cigányleány. Háromszéki cigányoktól gyűjtött népdalok és balladák. Kovászna megyei Népi Alkotások Háza: Sepsiszentgyörgy, 1998. 64 p. ill. kottákkal
- Hadházy Antal** (Szerk.): Énekeskönyv. A magyarországi romungrok, romák, bcások és más cigány népek használatára. Szerzői kiadás: Nyíregyháza, 1998. 144 p. ill. kottákkal
- Orsós Anna**: Fátá ku paru da ar. Az aranyhajú lány. Beás cigány iskolai népmesegyűjtemény. II. Gandhi Alapítványi Gimnázium: Pécs, 1998. 131 p.
- Rostás-Farkas György**: A sündisznó története. (Apám meséi II.) Cigány Tudományos és Művészeti Társaság. Budapest, 1998. 120 p. F.Tóth Zsuzsa és Péli Ildikó illusztrációival.
- Tengerdi Győző-Orsós Anna**: Balatoni nádas berek. Beás cigány énekeskönyv. Gandhi Gimnázium: Pécs, 1998. 165 p.

Irodalom

- Choli Daróczi József** (Szerk.): Fekete korall 2. (Cigány költők antológiája) Chali Kiadó, Budapest, 1998. 231 p. Szentandrassy István illusztrációival.

Farkas Kálmán: Sorstudat. (Esszék) Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat, Sóstófürdő, 1998. 76 p. Balázs János, Gyügyi Ödön és Szentandrassy István illusztrációival.

Farkas Kálmán: Csisznyikói cserepek. Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat, Sóstófürdő, 1998. 128 p. Szentandrassy István illusztrációival.

Jónás Tamás: Cigányidők. (Novellák) a bár társadalomtudományi és művészeti folyóirat kiadványa, Szombathely, 1998. 79 p.

Jónás Tamás (Szerk.): Fekete pipacsok. Válogatás az Amaro Drom c. folyóiratban 1991 és 1997 között megjelent versekből. Amaro Drom - Ember az emberért Alapítvány: Budapest, 1998. 24 p.

Kiss Adél (Szerk.), **Nagy Gusztáv** (Ford.): Ezüst hajtincs. Rupuni chunra. Fiatal cigány költők antológiája. Kiadó: Roma Novus Egyesület és a H"CG Bt. Budapest, 1998. 85 p.

Kovács József Hontalan: Magyarul beszélni. (Versek) Mohácsi Művészeti Társaság, Mohács, 1998. 134 p.

Lakatos Menyhért: A titok. (Elbeszélések és mesék) Széphalom Könyvműhely, Budapest, 1998. 112 p. Péli Tamás illusztrációival

M.Té. Attila (Múrza T. Attila): Rimálom. (Versek 1977-1997) Szerzői kiadás, Budapest, 1998. 78 p.

Náday Gyula: Kegyelem. (Versek) A szerző utószavával. Magyarországi Cigányok Demokratikus Szövetsége, Budapest, 1998. 64 p.

Náday Gyula: Világok megváltója. (Versek) Magyarországi Cigányok Demokratikus Szövetsége, Budapest, 1998. 88 p.

Nagy Gusztáv (Szerk.): Az idő szekerén. Cigány írók antológiája. UbiPressz Bt. kiadványa, Budapest, 1998. 160 p.

Osztóján Béla: Bölcsök napkeletről. (Mesék) Phralipe Cigány Művészeti Alapítvány, Budapest, 1998. 64 p. (Phralipe Könyvek)

Péliné Nyári Hilda: Dodó és én. Ab Ovo Kiadó, Budapest, 1998. 247 p.

Szőcsi Anna (Ford.): Grimm legszebb meséi. Cigány és magyar nyelven. Magyar Cigányok Igazság Szövetsége, Budapest, 1998. 93 p.

Vesho-Farkas Zoltán-Arany János (Ford.)-Shakespeare, William: Hamlet - o danicko cino kraj.

Cerberus Nyomdaipari, Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 1998. 130 p.

1999

Tanulmánykötetek

- Bán András** (Szerk.): Körülrít képek. Fényképezés és kultúrakutatás. Miskolci Galéria - Magyar Művelődési Intézet: Miskolc-Budapest, 1999. 112 p.
- Bódi Zsuzsanna** (Szerk.): Tanulmányok a magyarországi cigányok vizuális kultúrájáról. Studies about the Visual Culture of Hungarian Gypsies. Magyar Néprajzi Társaság, Budapest, 1998. 122 p. ill., Bibl. a cikkek végén. Magyar, német és angol nyelven.
- Kemény István**: A cigányok Magyarországon. Magyar Tudományos Akadémia: Budapest, 1999. 270 p. (Magyarország az ezredfordulón. Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián)
- Szuhay Péter**: A magyarországi cigányság kultúrája: etnikus kultúra vagy a szegénység kultúrája. Panoráma: Budapest, 1999. 205 p.
- Várnagy Elemér** (Szerk.): Romológiai alapismeretek. Corvinus Kiadó - Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskola. Zsámbék, 1999. 204 p. (A Hét Szabad Művészet Könyvtára)

Folklór Forrásközlések

Cigány folklór. Magyarország * Románia. I-X. Gypsy Folklore. Hungary * Romania. I-X. Gyűjt. és közreadta Bari Károly, (CD) Magánkiadás. Budapest, 1999.

Irodalom

- Csik Ferenc**: Ahol a nap is megfordítja szekerét. Varga Könyv- és Lapkiadó: Eger, 1999. 52 p. (A FAOSZ Magyar Írók Nemzetközi Szövetsége Könyvtára 54.)
- Náday Gyula**: A ZEN. Magyarországi Cigányok Demokratikus Szövetsége, Budapest, 1999. 48 p.
- Varga Ilona-Hegedűs Sándor**: Válogatás a kortárs cigány irodalom alkotóinak írásából a középiskolások számára. KONSEPT Kiadó, Budapest, 1999. 336 p.
- Vesho-Farkas Zoltán**: Tér-idő feszületén. Pe sagdipe-vramako trushulipe. (Versek) Euripidész: Médeia. (Műfordítás) Credit Kft. Budapest, 1999. 176 p.

Országos vásárok naptára

1999. november hónapra

November 2., kedd

Cegléd oák.
Nagykanizsa oák.
Soltvadkert oák.

November 3., szerda

Miskolc oák.
Veszprémmarsány oák.

November 4., csütörtök

Mélykút oák.
Ónod oák.
Szeged -
Cserepes sor ok.
Vésztő oák.

November 5., péntek

Gyöngyös oák.
Gyula oák.
Miskolc ok.
Pécs R.

November 6., szombat

Abony oák.
Békéscsaba oák.
Csorna av.
Harta oák.
Kaposvár av.
Kecskemét ok.
Kecskemét kjv.
Komló av.
Magyaránador oák.
Marcali ok.
Miskolc ok.
Pécs oák.
Pécs R.

November 7., vasárnap

Békéscsaba av.
Csongrád oák.
Gönc bv.
Gyomaendrőd av+mgv.
Jászapati oák.
Kaposvár ok.
Kecskemét ok.
Kecskemét kjv.
Kiskunhalas oák.
Kiskunhalas av.
Kiskunhalas kuv.

Kunszentmárton oák.
Lajosmizse oák.
Miskolc av.
Nagykőrös av.
Pápa kjv.
Pécs ok.
Pécs R.
Pécs av.
Szarvas oák.
Szeged -
Cserepes sor kjv.
Szeghalom oák.
Szolnok av.
Tápiószentmárton oák.

November 9., kedd

Pétervására oák.
Zalaegerszeg oák.

November 10., szerda

Makó oák.
Mezőcsát oák.
Miskolc oák.

November 11., csütörtök

Komádi oák.
Szeged -
Cserepes sor ok.
Gyöngy oák.

November 12., péntek

Miskolc ok.
Pusztamérges oák.
Sásd oák.

November 13., szombat

Csorna av.
Jászberény oák.
Kaposvár av.
Kecskemét ok.
Kecskemét kjv.
Mezőberény av+mgv.
Miskolc ok.
Ózd oák.
Pécs oák.

November 14., vasárnap

Békéscsaba av.
Dabas oák.

Dabas av.
Dombóvár ok.
Gyomaendrőd oák.
Izsák oák.
Jászszerendrás oák.
Kaposvár ok.
Kecskemét ok.
Kecskemét kjv.
Kiskunfélegyháza oák.

Miskolc av.
Pásztó oák.
Pécs ok.
Pécs av.
Szeged -
Cserepes sor kjv.
Szekszárd oák.
Szentos ok.
Szolnok av.
Tata bv.
Tomp ok.
Törtel oák.
Újszilvás oák.
Zalaegerszeg av.

November 15., hétfő

Csorna ok.
Szany ok.
Szil ok.

November 16., kedd

Sümege ok.

November 17., szerda

Jánoshalma oák.
Miskolc oák.

November 18., csütörtök

Drávafok oák.
Szeged -
Cserepes sor ok.

November 19., péntek

Miskolc ok.

November 20., szombat

Csorna av.
Kaposvár av.
Kecskemét ok.
Kecskemét kjv.
Miskolc oák.

R Ö V I D Í T É S E K

av. = autóvásár
bv. = búcsúvásár
csv. = cserépvásár
kqv. = közúti jármű vásár
kuv. = kutyavásár
LNv. = Lovas Napok vására
mgv. = munkagép vásár
nmv. = népművészeti vásár
oák. = országos állatvásár
oák. = országos állat- és kirakó vásár
ok. = országos kirakó vásár
osk. = országos sertés- és kirakó vásár
r. = régiségvásár
bv. = termékbemutató és vásár
üv. = ünnepi vásár

Pécs oák.
Sárbogárd oák.

November 21., vasárnap

Békéscsaba av.
Böhönye oák.
Dunaföldvár oák.
Heves oák.
Heves av+mgv.
Kaposvár ok.
Kecskemét ok.
Kecskemét kjv.
Kiskunfélegyháza kjv.
Kunszentmiklós oák.
Miskolc av.
Mórahalm oák.
Pécs ok.
Pécs av.
Szeged -
Cserepes sor kjv.
Szolnok av.
Tiszakécske av.
Tokaj oák.
Vác oák.

November 22., hétfő

Szécsény oák.

November 24., szerda

Miskolc oák.

November 25., csütörtök

Szeged -
Cserepes sor ok.

November 26., péntek

Dévaványa oák.
Miskolc ok.

November 27., szombat

Csorna av.
Jászárokszállás oák.
Kaposvár av.
Kapunvár oák.
Kecskemét ok.
Kecskemét kjv.
Miskolc ok.
Pécs oák.

November 28., vasárnap

Abony oák.
Békéscsaba av.
Békésszerendrás bv.
Farmos oák.
Fülöpszállás oák.
Jászalsószerendgyörgy oák.
Kaposvár ok.
Miskolc av.
Nagykátá oák.
Örkény oák.
Pásztó av.
Pécs ok.
Pécs av.
Pécsvárad oák.
Pilis oák.
Ráckeve oák.

Szeged -
Cserepes sor kjv.
Szeghalom av.
Szekszárd oák.
Szolnok av.

November 29., hétfő

Bélapátfalva oák.

A vásárnapot
összeállította:
Wilhelm István

Fotó: Csabai István

